

Vigtigheden af interne regnskabskontroller over regnskabsaflæggelsen

- Et studie af fordele og ulemper ved at revisor erklære sig om kvaliteten af de interne regnskabskontroller.

The importance of internal control over financial reporting

– A study on the pros and cons if an auditor express an opinion on the effectiveness of the internal control over financial reporting.

Forfatter	:	Tony Mouridsen
Vejleder	:	Jørgen Valther Hansen
Uddannelse	:	Cand.merc.aud / MSc. Business Economics & Auditing
Opgavetype	:	Kandidat-specialeafhandling / Master's thesis
Afleveret d.	:	16. januar, 2017
Anslag/sider*	:	161.644/ 71,05 Normalside

Tony Mouridsen, København d. 16/01-2017

Cpr.nr: xxxxxx - xxxx

tmouridsen@deloitte.dk / tony_mouridsen@hotmail.com

*ekskl. forside, litteraturliste og bilag iht. Formalia

Abstract

Fraudulent behavior amongst management and a worldwide economic crisis, which subsequent led to a default at a variety of respectable Companies has caused the society, governments, and officials to debate and look at the way auditors performs an audit. Furthermore, the debate has rendered a need for enhanced information to the Financial Statement users, in order for them to have a profound basis for their decision-making, and to restore the reliability to the Financial Statements that released.

Such debate has resulted in a different approach worldwide, and has caused different paradigms when implementing additional requirements for the Companies as well as auditors. In the U.S., The Sarbanes-Oxley act were introduced and implemented in 2002. Meanwhile was Europe working on a common solution for the union as a whole. The European solution resulted in amendments to the existing directives, which implied additional independence requirements for the auditors, implementation of corporate governance requirements for management and disclosure requirements regarding the entity's internal control over financial reporting.

The objective of this thesis has been to investigate whether the current requirements for a Danish public Company is sufficient and adequate, when presenting its financial statement and when considering and respecting the fundamental purpose of a financial statement and the beneficial users of such. The thesis has applied a pros and cons analysis towards the current situation, in the light of historical and newly changes to requirements, both nationally, on a European level and with inclusion of the requirements of U.S. listed Companies.

The thesis has shown that professionals abroad, find additional disclosure on the internal control over financial report to provide useful information, and to provide a foundation to measure the integrity and ability amongst management, and furthermore, provides the financial statement users with insight to take the necessary steps to securing their interest in the Company or possible investment.

Recent implementation of additional requirements for auditors, and Danish public Companies through a new European provision, and a new auditing standard for public Companies, are yet to prove its purpose and ability to mitigate the risk of insufficient independence by the auditors, and further, that erroneous financial information is released to the public. In the light of such, the Confederation of Danish Industry do not find pros of additional requirements, in terms of an auditor providing an opinion on the effectiveness over the internal control over financial reporting. Furthermore, they find that the cost of such extensive regulation will not pair with the purpose of the Companies, and are not in the best interest of the statement users. The main argument behind this is the lack of experience of the new amendments, the time that has to be invested by management, and the scale of which a typical Danish public Company has.

The recommendation through completion of the thesis has been to investigate, whether there is a need for subdividing the requirements for public Companies, based on the economic scale the Companies possess, and further, to investigate whether the sociality are independent of the large public Companies, or if a risk is at hand, that might provide basis for further regulation.

Indholdsfortegnelse

Indledende

Abstract	1
Kapitel 1 – Indledning	4
1.1 Problemstilling	4
1.2 Problemformulering	5
1.2.1 Formål og interessentskare for problemstillingen	7
1.2.2 Afgrænsning	7
1.3 Metode	8
1.3.1 Videnskabsteoretisk synspunkt	8
1.3.2. Teori	9
1.3.3 Empiri	9
1.3.4 Kildekritik	11
1.3.5 Struktur	12
1.5 Begrebsafklaring	13
Kapitel 2 – Teori og gældende regler for regnskabsaflæggelse i Danmark	14
2.1 Asymmetrisk information og forventningskløft	14
2.1.1 Asymmetrisk information	14
2.1.2 Principal-/ agent teori	14
2.1.3 Market for lemons, adverse selection og moral hazzard	17
2.1.4 Forventningskløften	18
2.2 Corporate governance for børsnoterede virksomheder	20
2.3 Revisionsudvalg og dens betydning for intern regnskabskontrol	23
2.4 Øvrig regulering der påvirker intern regnskabskontrol	24
2.3.1 Selskabslovens bestemmelser i relation til intern regnskabskontrol	24
2.3.2 Årsregnskabslovens bestemmelser i relation til intern regnskabskontrol	27
Delkonklusion	29
Kapitel 3 – Et case studie på effekterne af Sarbanes-Oxley Act	31
3.1 Introduktion til og præcisering af betydningen af SOX og Integrated audit	31
3.2 Case studie af erfaringerne ved SOX 40	33
3.2.1 SEC undersøgelse af selskabernes og interessenternes nytteværdi af SOX 404	33
3.2.2 Uvildig undersøgelse af Restatements for selskaber med SOX 404(b) frihed	36

3.2.3 Implikationer ved, og regnskabsbrugers værdi af, oplysninger om svagheder og mangler i den interne kontrol.....	41
Delkonklusion	44
Kapitel 4 – Det europæiske paradigme	45
4.1 Euro-SOX – Europas modernisering af selskabsretten	45
4.2 Grønbogen og den nye EU-forordning	48
4.3 Centrale forhold og en ny revisionsstandard, ISA 701	51
Delkonklusion	53

Analyse

Kapitel 5 – Sammenfatning og interview	55
5.1 Krav om intern kontrol.	55
5.2 Asymmetrisk information, dannelse af forventningskløft og etablering af et ledelsesorgan.....	56
5.3 Interessenternes interesse og det retvisende billede	57
5.4 Semistruktureret interview	58
5.4.1 Den kvalitative tilgang og årsag for valg af semistruktureret interview	58
5.4.2 Udførelse, reliabilitet, validitet og etik.....	61
5.4.3 Interview.....	61
Delkonklusion	67

Afsluttende

Kapitel 6 – Konklusion	68
Perspektivering.....	72
Litteraturliste.....	73
Bilag	75
Bilag 1 – Udført arbejde med tilvejebringelse af interviews.	75
Bilag 2 – Transskribering af interview	76

Kapitel 1 – Indledning

1.1 Problemstilling

Når en revisor foretager revision af historiske finansielle oplysninger på et fuldstændigt regnskab og afgiver en erklæring som foreskrevet i ISA700, revision af et fuldstændigt regnskab, så er det revisors ansvar, at opnå høj grad af sikkerhed for, at regnskabet som helhed ikke indeholder væsentlig fejlinformation, uanset om dette måtte skyldes fejl eller besvigelser.

Som led i revisors arbejde skal denne opnå en forståelse for de interne regnskabskontroller, som er relevante for revisionen¹. Forbundet hermed er det revisors vurdering, hvorvidt en kontrol individuel eller i kombination med øvrige er relevant for revisionen. Såfremt en kontrol vurderes relevant, skal revisor teste denne for dens design, hvilket omfatter kontrollens evne til effektivt at forebygge eller opdage og rette fejl, som vil kunne give en væsentlig fejl i regnskabet. Ligeledes skal revisor teste, om kontrollen er implementeret, hvilket indebærer at teste om kontrollen eksisterer og at virksomheden bruger den. Det er imidlertid ikke et krav, at revisor baserer sin revision på de interne kontroller, hvorfor revisor i henhold til de internationale standarder ikke er påkrævet at teste den operationelle effektivitet af sådanne kontroller.

Revisor er foruden de internationale standarder ligeledes omfattet af revisorloven, og skal løse opgaverne i overensstemmelse med god revisionsskik², hvilket b.la. indebærer, at opgaverne udføres med den nøjagtighed og hurtighed, som opgavernes beskaffenhed tillader. Dette tolkes i denne afhandling som, at revisor skal vælge en kontrolbaseret revision, hvortil dette tilvejebringer egnet og tilstrækkelig revisionsbevis samt er den mest effektive revisionsstrategi.

Revisor skal således teste interne regnskabskontroller for design og implementering, hvortil sådanne kontroller eksisterer og er relevante for revisionen. Revisor skal, hvor opgaverne tillader det, og hvor denne strategi er mest effektiv, udføre en kontrolbaseret revision, hvorved den operationelle effektivitet skal testes. Dette indebærer at kontrollen har eksisteret og opereret på samme måde igennem året.

Det fremgår imidlertid af ISA 700, at revisor, hvor denne ikke udtrykker en konklusion om de interne kontrollers effektivitet, positivt skal anføre³:

"... but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the entity's internal control"

¹ ISA 315, Para. A66 – A67

² Revisorlovens § 16.

³ ISA 700, Para. 31b

Det kommer således ikke interessenterne til kende, hvorvidt de interne kontroller er effektive, da dansk lovgivning uden særlig begrebsramme ikke påkræver, at revisor udtrykker en sådan konklusion, hvilket i praksis er størstedelen af de revisionspåtegninger, der afgives til danske børsnoterede virksomheders årsregnskaber.

Det fremgår deslige af ISA 700, at den øverste ledelse har ansvaret for, at der er etablerede interne regnskabskontroller, i det omfang ledelsen vurderer det nødvendigt, for at sikre, at regnskabsaflæggelsen kan ske uden væsentlig fejlinformation, uanset om dette måtte skyldes fejl eller besvigelser.⁴

Det kan således undre, om den gældende lovgivning og standarder er i interessenternes interesse. Hvorledes er asymmetrisk information, forventningskløft, og eventuel manglende mulighed for måling af ledelsens integritet, risikoprofil og kompetenceniveau medvirkende til, at regnskabsbrugerne har en mangelfuld indsigt i selskaberne? Det må antages, at interessen for overnævnte må øges i takt med selskabernes størrelse, og det undrer således undertegnede, at der ikke er større indsigt for regnskabsbrugerne i de interne regnskabskontroller hos store virksomheder udover, hvad ledelsen omtaler i deres beretning.

1.2 Problemformulering

Det fremgår af de internationale revisionsstandarder, at ledelsen i selskaberne vurderer, hvilket omfang af interne kontroller, der er nødvendige for at kunne aflægge et regnskab uden væsentlig fejlinformation. Herved må det antages, at sådanne vurderinger afhænger af den øverste ledelses kompetenceniveau, risikovillighed og integritet som helhed. Dette kombineret med, at revisor ikke udtrykker en konklusion omkring effektiviteten af de interne kontroller, har efterladt opgaveskriver med et presserende spørgsmål, som også danner grundlag for følgende problemformulering:

I hvilken grad står fordele og ulemper ved at revisor erklære sig om kvaliteten af de interne regnskabskontroller mål med interessenternes udbytte og ønske om indsigt.

Til besvarelse af problemformuleringen er det fundet nødvendigt at formulere en række underspørgsmål, som tilsammen skal tilvejebringe viden til besvarelsen af problemformuleringen. De særskilte

⁴ ISA 700, Para. A20

underspørgsmål vil blive behandlet i afhandlingens teori- og analyseafsnit. På denne baggrund opstilles følgende underspørgsmål:

1. *Hvad er årsagen bag revisors virke, og hvilke lovmæssige rammer, anbefalinger og god praksis er gældende for intern kontrol i forbindelse med regnskabsaflæggelse i Danmark.*

Besvarelsen af dette spørgsmål skal bidrage med viden og kontekst til afhandlingens undersøgelse. Dette spørgsmål vil blive behandlet i afhandlingens kapitel 2.

2. *Hvilke effekter har implementering af Sarbanes-Oxley Act medført for regnskabsbrugerne i USA*

Dette spørgsmål vil blive belyst igennem et litteraturstudie af undersøgelser foretaget i USA omkring effekterne ved implementering af Sarbanes-Oxley Act. Besvarelsen af dette spørgsmål vil bidrage til afhandlingens undersøgelse, ligesom det vil bidrage til diskussionen af resultaterne opnået i afhandlingen. Behandlingen heraf foretages i afhandlingens kapitel 3.

3. *Hvilken betydning har regulatoriske tiltag på europæisk plan haft for regnskabsbrugerne, og hvorledes er forskellen mellem disse til paradigmet i USA.*

Dette afsnit vil være medvirkende til at danne viden omkring de konkrete forskelle mellem den danske, europæiske og amerikanske tilgang til revisors arbejde, informationer bragt til interessenterne samt bidrage til afhandlingens analyse. Der henvises til kapitel 4 for besvarelse heraf.

4. *Hvorledes ser det danske erhvervsliv på de nuværende regler og kontrasten om yderligere regulering.*

Besvarelsen af dette underspørgsmål tager afsæt i en sammensmeltning af de i de forudgående kapitler opnåede resultater, og vil resultere i en analyse af afhandlingens afdækkede informationer og yderligere svar fra interviewede respondenter. Afsnittet vil have til formål af klarlægge, hvilke fordele og ulemper erhvervslivet ser ved at revisor erklære sig om kvaliteten af de interne regnskabskontroller. Besvarelsen heraf vil ske i afhandlingens kapitel 5.

1.2.1 Formål og interessentskare for problemstillingen

Nærværende afhandling har til formål at belyse problemstillingen om interessentskaren til børsnoterede virksomheder, såkaldte PIE virksomheder, får den information de ønsker igennem den nuværende revisorpåtegning, eller om asymmetrisk information i form af manglende indsigt er gældende, og i så fald om fordele og ulemper ved at revisor erklærer sig om kvaliteten af de interne kontroller står mål med udbyttet heraf. Det er nærliggende at forestille sig, at målgruppen hertil vil være bred, dækkende fra regnskabsbrugere, lovgivere, interesseorganisationer, men også praktikere i form af revisorerne.

Formålet med afhandlingen er således todelt i form af at afdække problemstillingen, men også at danne grundlag for færdiggørelse af undertegnede kandidatstudium.

1.2.2 Afgrænsning

Til besvarelse af afhandlingens problemformulering er følgende emneafgrænsning valgt:

1. Emnebehandlingen vil alene tage udgangspunkt i ikke finansielle, børsnoterede virksomheder.

Denne afgrænsning begrundes med, at finansielle virksomheder er underlagt bekendtgørelsen om revisionens gennemførsel i finansielle virksomheder mv. samt finansielle koncerner. Herved er de pligtige til at indsende en kopi af revisionsprotokollatet vedrørende årsregnskabet til Finanstilsynet⁵. Afhandlingen finder således, at dette tilsyn reducerer grundlaget for afhandlingens formål og problemformulering. Ligeledes finder afhandlingen, at omfanget af regnskabsbrugere er større for børsnoterede virksomheder fremfor ikke børsnoterede, samt at den samfundsmæssige interesse heri er større.

2. Afhandlingen afgrænser sig fra fuldstændig behandling af samtlige bestanddele af den nye revisorerklæring for PIE selskaber⁶ i forbindelse med implementeringen af ISA 701.

Afgrænsningen begrundes med, at samtlige bestanddele i den af *International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB)* udformning af ISA 701 ikke er relevant for afhandlingen, herunder ændrede placeringer af bestanddele og forhold om going concern. Afhandlingen vil have fokus på årsagen bag og betydningen ved implementering af *Key audit matters (KAM)*. I dansk regi er der ikke empiri tilgængelig, da omtalte først er gældende for PIE selskaber, som aflægger regnskaber, der aflægges efter d. 15. december

⁵ BEK nr. 1912 af 22/12/2015 § 5. stk. 4.

⁶ PIE selskaber forstås som Public Interest Entities, eller i dansk forstand, virksomheder af interesse for offentligheden.

2016. Nærværende afhandling vil skele til Europa for erfaringer for regnskabsbrugerne ved indførsel af KAM, da omtalte er implementeret i øvrige europæiske lande, og der således er empiri tilgængelig.

1.3 Metode

I det følgende beskrives afhandlingens metode, herunder videnskabsteoretisk ståsted, teori og datagrundlag samt kildekritik og struktur for afhandlingen.

1.3.1 Videnskabsteoretisk synspunkt

Nærværende afhandling tager udgangspunkt i hermeneutikken. En hermeneutisk tilgang og analyse tager ofte udgangspunkt i interview og litteraturstudium som den primære indfaldsvinkel og forskningsteknik. Dette skyldes, at paradigmet ser et mere nærtliggende tilhørsformål til opnåelse af indsigt og forståelse igennem tekst og dialog fremfor matematiske fremstillinger.

Dette paradigme anvendes, da jeg finder det velegnet til afhandlingens problemstilling og formål, hvorved opnåelse af indsigt og forståelse af konneksitet mellem beslutningsgrundlag, nytteværdi og informationsniveau er særdeles interessant, og i høj grad er medvirkende til besvarelsen af afhandlingens problemformulering.

Hermeneutikken baserer sig som omtalt på en beskrivende og analytisk element og sammenfattes i et centralt metodisk værktøj i form af den hermeneutiske cirkel, hvor forståelsen for helheden opnås igennem delelementerne, og hvor delelementerne forstås ud fra helheden. I denne forbindelse sker der således en sammensmeltning. Delelementerne tilvejebringer viden om helheden, men samtidigt forstås delelementerne ud fra helheden. Der opstår herigennem en iterativ proces, og der opnås en dybere indsigt når der sker en udvekslingen imellem elementerne.

Metoden i opgaven vil således basere sig på tolkning samt undersøgelse af historisk empiri via tilgængelige undersøgelser og gældende lovning. Dette udmønter sig i en analyse i form af sammensmeltning af viden, som danner grundlag for interviewspørgsmål. Den metodiske fremgang baseres således på den hermeneutiske cirkel, hvor der sker en veksling mellem tolkning og undersøgelser og sammenfattes i en analyse, som tilvejebringer sammensmeltningen mellem omtalte⁷ og danner grundlag for besvarelse af afhandlingens problemformulering og essens.

⁷ I teorien omtalt som en horisontsammensmeltning

Det videnskabssteoretiske ståsted er indarbejdet i illustrationen af afhandlingens struktur (der henvises til figur 1)

1.3.2. Teori

Afhandlingen vil tage afsæt i relevant teori, der forklarer centrale elementer i afhandlingen, herunder asymmetrisk information, forventningskløften men også gældende lovgivning. Da afhandlingen er relativ teoretisk opbygget, finder jeg det relevant at inkludere såvel normativ og deskriptiv teori. Dette sker i form af inklusion af gældende lovgivning, som kan betegnes normativ, idet det forklarer, hvorledes tingene bør være for at opfylde samfundets krav. Alt imens har de øvrige teorier et deskriptivt afsæt, idet de er medvirkende til at forklare, hvorledes tingene har udviklet sig og årsagen til udviklingen.

Jeg vurderer, at det teoretiske sandhedskriterium er opfyldt, hvorved empirien understøtter teorien, men vil herudover belyse dette igennem afhandlingen. Endvidere vurderes det, at udvalgte teorier har det nødvendige gyldighedsområde til at medvirke til besvarelse af problemformuleringen.

1.3.3 Empiri

Empirien anvendt i afhandlingen er i al væsentlighed udgjort af:

- Egen foretaget interview.
- Lovgivning på relevante områder i gældende form og høringssvar ved udarbejdelsen af nye ændringer.
- Faglitteratur
- Revisionsstandarder udstedt af IAASB.
- Forskningsundersøgelser udarbejdet af uddannelsesinstitutioner.
- Offentlige dokumenter fra myndigheder og institutioner med tilknytning til offentlige instanser.
- Øvrige artikler og interviews som har relevans for problemstillingen.

Det udvalgte materiale vurderes at have høj kvalitet, da det i væsentlig omfang er udarbejdet af lovgivere, fagfolk, professorer og øvrige med økonomisk indsigt. Afhandlingen har forholdt sig kritisk til kilderne igennem afhandlingen, da visse organisationer kan have til interesse at dreje billedet i en bestemt vinkel, og således har en skjult dagsorden. I al væsentlighed vurderes det, at offentlige instanser ønsker at præsentere det sande billede, og således tilvejebringe de oprigtige holdninger og resultater.

Den anvendte empiri vurderes at være relevant for problemstillingen, da den er medvirkende til at belyse problemstillingen, og i øvrigt belyser erfaringer dannet på baggrund af forskellig tilgang til lovgivning, revisors arbejde mv.

Det er valgt at tage udgangspunkt i de internationale revisionsstandards udarbejdet af IAASB⁸ under IFAC⁹, da dette vurderes at være sandfærdigt til problemstillingen, som er grænseoverskridende. Jeg er bekendt med, at disse kan have udfald i oversættelsen til dansk. I alle tilfælde er de danske oversættelser kontrolleret, og der er ikke erfaret forskelle, som vil have betydning for afhandlingen.

Afhandlingen vil således både benytte sig af primær såvel som sekundær data.

Den primære data tager afsæt i semistrukturerede interviews foretaget i forbindelse med afhandlingen, og er behandlet i kapitel 5. Den kvalitative metode - i form af et semistruktureret interview - er valgt, for delvist at give en stimulus påvirkning hos respondenterne men samtidig være uden fast spørgeramme, således at denne påvirkning kan danne grundlag for dialog uden for spørgsmålene, og derved være medvirkende til at afdække respondenterens fulde syn på sagen og yderligere at kunne bidrage med yderligere information, som kan være relevant for afhandlingen. De åbne spørgsmål i et semistruktureret interview indeholder kontrolspørgsmål, således at validiteten af svarene kan sikres. Der henvises til kapitel 5 for en mere dybdegående gennemgang af den kvalitative metode.

Igennem indsamling af den primære data er det ikke lykkedes at få deltagelse af institutionelle regnskabsbrugere, til trods for et utal af henvendelse til en række større danske banker, pensionskasser, kreditinstitutter, kapitalfonde, private og offentlige virksomheder såvel som privatpersoner, der har en fremtrædende historik inden for investering, er meget citeret og særdeles fremtrædende i samfundsdebatten. Det ville for afhandlingen have været meget interessant at opnå indsigt i disses synspunkter, i og med de repræsenterer en hel central skare af interessenter af børsnoterede virksomheder og disses regnskaber, og ikke mindst en central gruppe af regnskabsbrugere relevant for problemstillingen. Der henvises til bilag 1. for en oversigt af de adspurgte respondenter og den metodiske tilgang hertil.

Afhandlingen har interviewet Kristian Koktvedgaard, som repræsenterer industrien igennem Dansk Industri, hvor han er fagleder for moms, revision og regnskab. Ydermere holder Kristian centrale poster herunder deltagelse i BUSINESSEUROPE, hvor han er medrepræsentant for den samlede industri i Europa og indgår i

⁸ IAASB – International Auditing and Assurance Standards Board

⁹ IFAC – International Federation of Accountants

høringssvar mv. i forbindelse med implementeringen af EU-forordningen. Kristian er også formand for IESBA¹⁰.

Den sekundære data består i undersøgelse foretaget af forskere ved uddannelsesinstitutioner, offentlige myndigheder, organisationer med tilknytning hertil samt interesseorganisationer. Afhandlingen har også brugt faglitteratur udgivet til uddannelsesformål, og ydermere er der i mindre omfang anvendt artikler bragt af nyhedsmedier. Disse data er anvendt til at afdække effekterne ved ændringer i lovgivningen og for at belyse effekterne heraf. Der er i visse tilfælde anvendt citationer for at belyse interesseorganisationers holdning til foreslåede ændringer eller for at belyse samfundsmæssige forhold ved eller manglende overholdelse af lovgivningen.

1.3.4 Kildekritik

Ved dataindsamlingen er der taget kritisk stilling til de søgninger, som jeg har anvendt. Hvor muligt er der taget udgangspunkt i anerkendte institutioner og offentlige instanser, såsom SEC, FSR, Erhvervsstyrelsen og ellers i øvrigt gældende lovgivning, hvilket i alle tilfælde er hentet fra retsinformation.dk, som er en side administreret af Civilstyrelsen. Det vurderes i disse tilfælde, at troværdigheden er høj, og at kilderne er tilstrækkeligt uafhængige til formålet.

I øvrige kilder er der anvendt nyhedsmedier, som berettiger om samfundsmæssige forhold, bl.a. ved manglende overholdelse af regler mv. I disse tilfælde har jeg forholdt mig kritisk til det publicerede, for at minimere risikoen for bias skal eksistere, og i øvrigt forholdt mig til formålet bag det udgivne.

Jeg er igennem afhandlingen blevet opmærksom på, at en undersøgelse foretaget af SEC blandt selskabernes egen vurdering af nytteeffekterne ved SOX 404 compliance, at SEC har sendt op til 3 forespørgsler ud til de samme virksomheder. Dette betyder, at et selskab, som henholdsvis er for eller imod reguleringen, kan have en større vægtning på de fundne data end ønsket. Undersøgelsen behandler ikke den potentielle bias, men nærværende afhandling finder, at med undersøgelsens respondent population på 3.138, at omtalte, sammenholdt med kildens formål og virke, ikke miskrediterer de fundne resultater.

Det vurderes således, at jeg har forholdt mig kritisk til de anvendte kilder, men samtidigt har tilvejebragt pålidelige og relevante kilder og data til formålet.

¹⁰ International Ethics Standards Board for Accountants

1.3.5 Struktur

Denne afhandling er struktureret i 6 kapitler. Kapitel 1 indeholder problemstilling, problemformulering samt afgrænsning. Kapitel 2 vil danne grundlag for afhandlingens teoretiske grundlag i form af grundlaget for revisors virke, hvilket belyses igennem asymmetrisk information, følgevirkninger heraf samt de nuværende regler og bestemmelser for intern kontrol i forbindelse med regnskabsaflæggelse i Danmark.

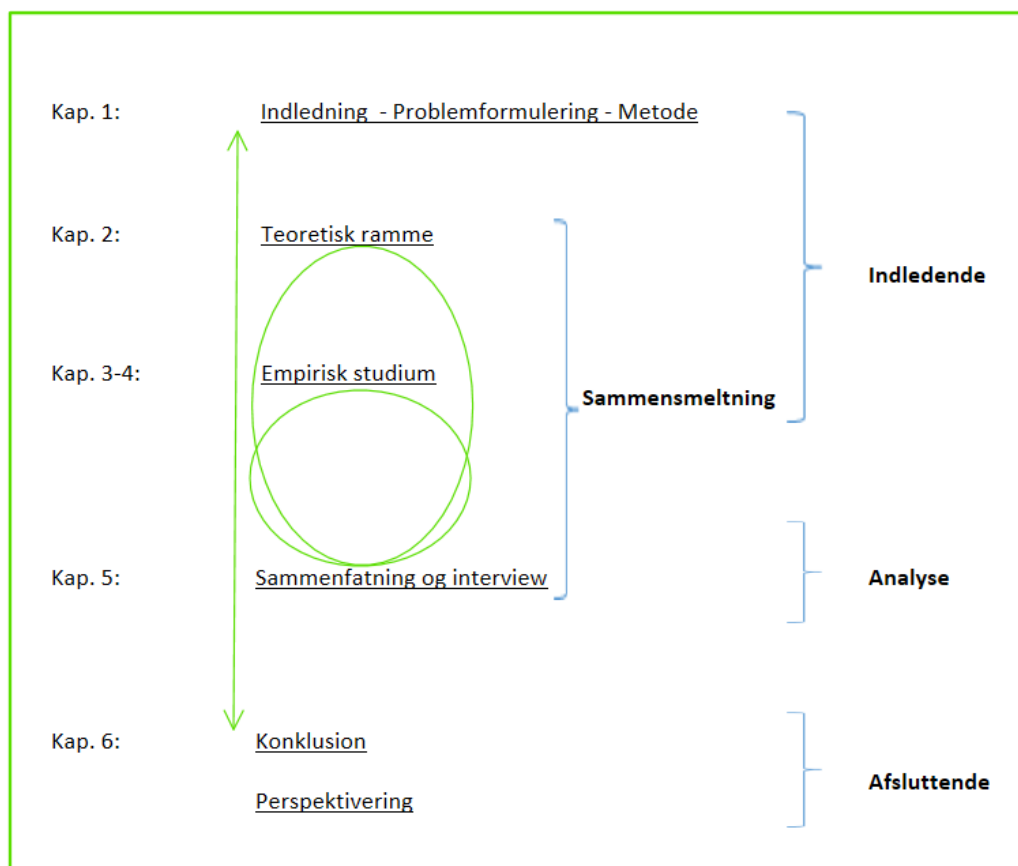
I kapitel 3-4 omfatter afhandlingens empiriske undersøgelser ved at afdække, hvilke erfaringer der har været for regnskabsbrugerne ved implementeringen af Sarbanes-Oxley Act i USA, samt belyse den seneste regulering i EU og Danmark.

I kapitel 5 foretages afhandlingens analyse, hvilket sker ud fra erfaringer i afhandlingens teoretiske og empiriske undersøgelser, og ved interview af respondenter på spørgsmål tilvejebragt i afsnittet.

Kapitel 6 omfatter afhandlingens konklusion, hvor der konkluderes på de fundne resultater, og afhandlingens problemformulering besvares.

Sluttelig vil afhandlingen omfatte et perspektiveringsafsnit, som vil kaste lys på nogle af de observationer og erfaringer den iterative proces, som afhandlingen er, har tilvejebragt.

Visuelt kan strukturen illustreres som følger:

Figur 1: Afhandlingens struktur (Egen tilvirkning)

1.5 Begrebsafklaring

I nærværende afhandling defineres følgende som:

ICFR står for "Internal Control over Financial Reporting" og vedrører de interne kontroller over den finansielle rapportering.

Restatement defineres som én eller flere korrektioner foretaget til tidligere aflagt finansiell rapportering, hvorved en 8-K Form skal indsendes til SEC, hvor det oplyses, at den tidligere rapportering ikke er retvisende.

Going concern defineres som et selskabs evne til at fortsætte den regulære drift i en periode på 12 måneder og til at betale regninger, som de forfalder.

Revisor defineres i nærværende afhandling som den underskrivende revisor, og forstås samtidig som den udførende revisor.

Regnskabsbruger defineres som den i samfundet interessentskare, der har nytteværdi af indsigt i børsnoterede selskabers regnskaber. Derudover vil afhandlingen have et fokuspunkt på de institutionelle regnskabsbrugere, i og med at det ikke vurderes, at en privatperson uden dyb indsigt eller relevant uddannelse vil se samme nytteværdi af problemstillingens formål. Herved forstås regnskabsbrugere således i overvejende grad som institutionelle regnskabsbrugere.

PIE virksomheder defineres i afhandlingen som børsnoterede virksomheder. EU-forordningen¹¹ har en relativ flad basisbetegnelse for PIE selskaber, men den danske stat har historisk benyttet sig af en mulighed for at udvide kredsen omfattet af de øgede krav for PIE selskaber. Kredsen er således i dansk forstand udvidet til at omfatte både statslige aktieselskaber, virksomheder under tilsyn af Finanstilsynet, kommuner, regioner og kommunale fællesskaber og de som i øvrigt overstiger rammerne fastsat (2.500 ansatte og 5 mia. kr. i omsætning/balancesum).¹²

EU-forordning og direktivændring. Afhandlingen ser det essentielt at præcisere forskellen mellem en EU-forordning og en direktivændring. Førstnævnte stadfæstes på EU-niveau, og implementeres herigennem, hvorimod en direktivændring er subjekt for indarbejdelse i de enkelte medlemslandes eksisterende lovgivning. Sidstnævnte har ofte en grad af subjektivitet for de enkelte medlemslande, hvilket står i kontrast til en forordning.

¹¹ (EU) Nr. 537/2014 af 16. april 2014.

¹² Det er bemærket at man i Danmark har ændret PIE definitionen i medfør af ændringen til revisorloven med virkning d. 17 juni 2016. Grundet at afhandlingen behandler historiske informationer er den historiske betegnelse medtaget, selvom fokus er på børsnoterede virksomheder.

Kapitel 2 – Teori og gældende regler for regnskabsaflæggelse i Danmark

Dette kapitel har til formål at afdække teorier inden for asymmetrisk information, herunder forventningskløften mellem regnskabsaflægger, revisor og regnskabsbruger. Ydermere vil kapitlet gennemgå de nuværende regler, gældende praksis og god skik vedrørende intern regnskabskontrol i forbindelse med regnskabsaflæggelse i Danmark. Kapitlet vil behandle corporate governance som overordnet emne og gennemgå de regulatoriske krav og anbefalinger for intern regnskabskontrol i forbindelse med regnskabsaflæggelsen. Dette sker med udgangspunkt i, at intern kontrol i sit fundament tager udgangspunkt i den øverste ledelses risikoprofil, kompetenceniveau samt integritet, og at det således er "tone at the top" som stadfæster sig i organisationen og udmønter sig i den interne kontrol over regnskabsaflæggelsen, som virksomheden har implementeret (COSO, Internal Control 2013).

2.1 Asymmetrisk information og forventningskløft

I det følgende afsnit behandles teorien om asymmetrisk information, og hvordan denne udspringer i praksis i form af en forventningskløft. Afsnittet vil således behandle principal-agent teorien, adverse selection og moral hazard problemet. Slutteligt vil underafsnittet se på Akerlofs klassiske "Lemons" problemstilling.

2.1.1 Asymmetrisk information

Asymmetrisk information er den situation, hvor to parter, der interagerer i en situation, hvor de ikke har den samme information til rådighed. I nærværende behandles dette som interaktionen i et selskab mellem interessenterne, revisor og ledelse, herunder kan det tænkes, at direktøren/bestyrelsesformanden har større viden om virksomhedens interne forhold og økonomiske situation end regnskabsbrugerne.

Omtalte udspringer fra spilteori og klassisk økonomisk teori, hvorved differentieret information eller imperfekt information er gældende, når der er forskel på den tilgængelige information imellem to eller flere parter. I det omtalte er asymmetrisk information et tilfælde, hvor den ene part har mere information end modparten, og således kan lede til adverse-selection og moral hazard.

2.1.2 Principal-/ agent teori

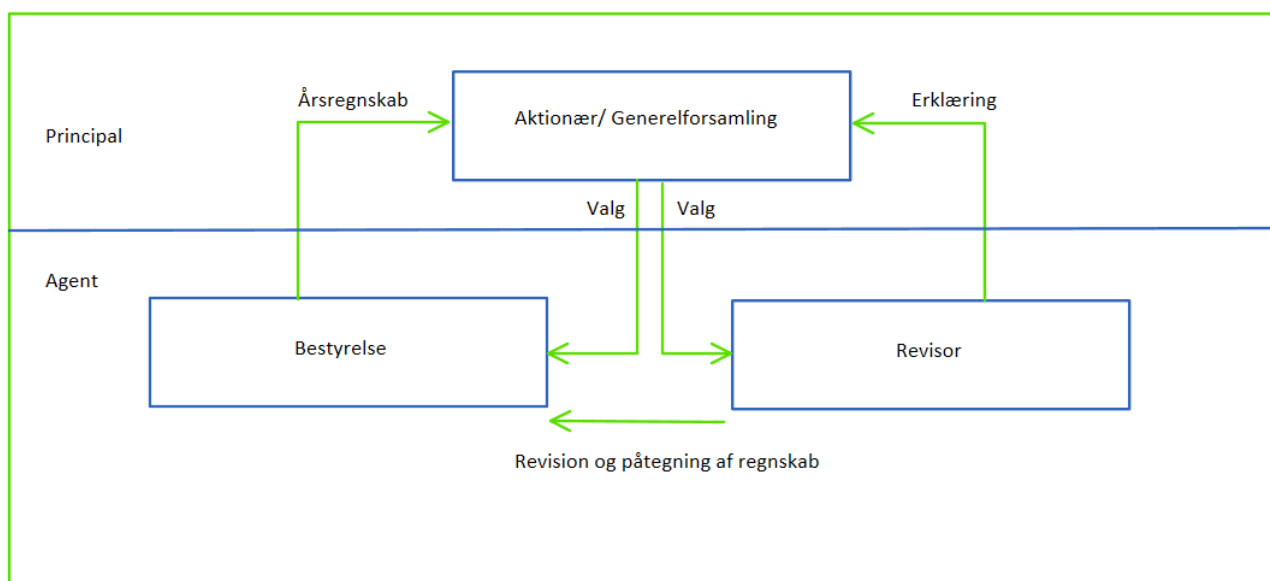
Principal-/ agentteorien gennemgås i forbindelse med nærværende afhandling, da det skønnes at være medvirkende til at præsentere forholdet omkring asymmetrisk information.

Af de væsentlige interessenter til en dansk børsnoteret virksomhed må anses at være aktionærerne, som ejer selskabet. Aktionærerne deltager som oftest ikke i ledelsen eller administrationen af selskabet, men har rettighederne til at anvise den bestyrelse, som har det overordnede ansvar for selskabets aktiviteter og drift. Herved afgiver ejerne beslutningskompetencerne til det øverste ledelsesorgan, som principielt skal repræsentere ejernes vilje og ønsker med selskabet, herunder nyttemaksimering af ressourcerne til ejernes interesse.

Herved opstår *Principal-agent princippet*: hvilket betegner situationen med et samarbejdsforhold (ansættelsesforhold), hvor principalen, i nærværende betegnet som aktionærerne, engagerer modparten (agenten), i nærværende betegnet som bestyrelsen, til at varetage principalens interesse mod vederlag.

I forholdet er det principalen, der ikke har den samme information tilgængelig som agenten, og således er den uinformeret, og agenten er den informeret. Agenten handler via sin bemyndigelse af principalen på principalens vegne. Herved opstår risikoen for, at agenten handler ud fra egne interesser, hvis det er fordelagtigt, og asymmetrisk information gør sig gældende.

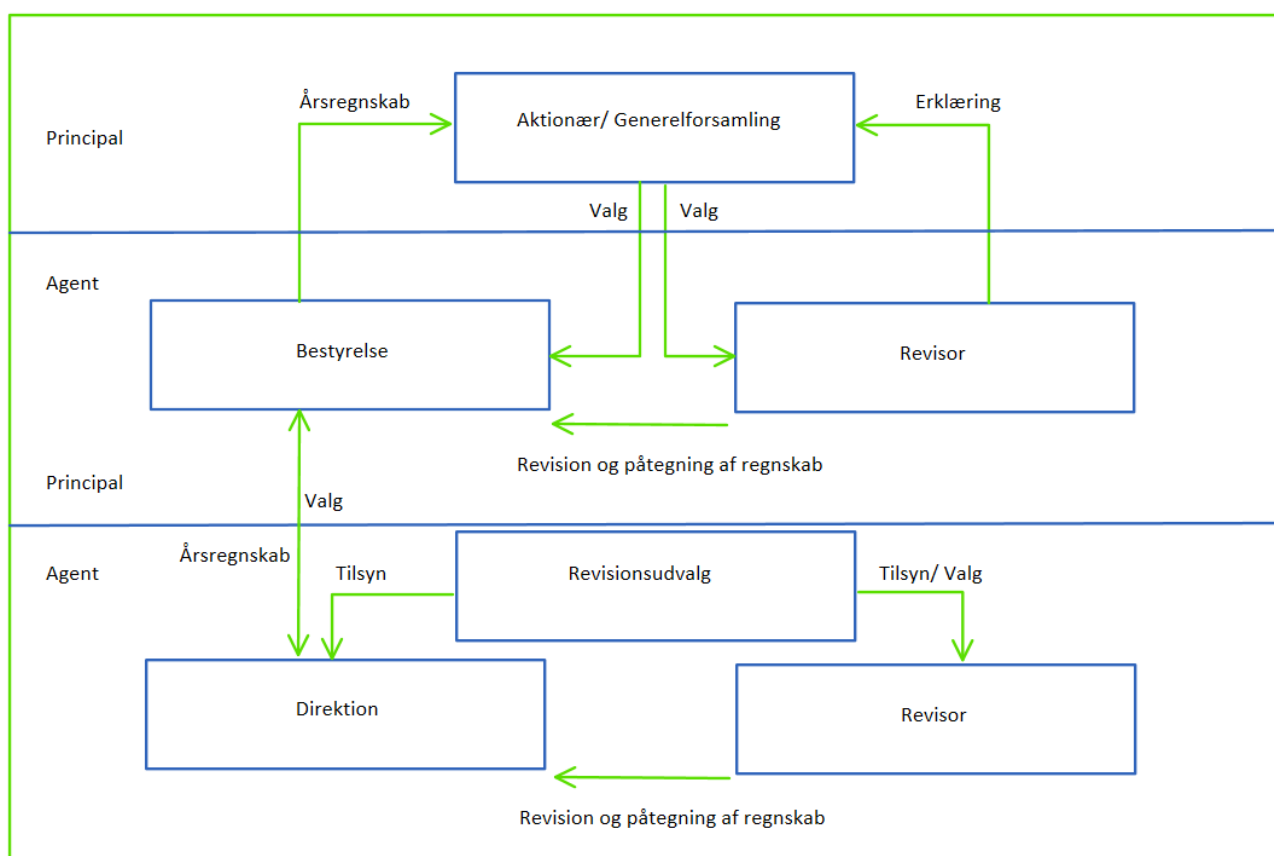
Principalen vil have interesse i, at der er symmetrisk information, da dette medvirker til, at agenten tilgodeser det overordnede formål, nyttemaksimering for principalen. (Elm-Larsen, 2013) Herved opstår behovet og grundlaget for den eksterne revisor. Den eksterne revisor er medvirkende til, foruden at sikre overholdelse af lovgivningen, at agenten agerer anstændigt og som forventet, og medvirker således til en reduceret risiko for principalen. Herved opstår et tveægget agentforhold, hvorved aktionærerne både afgør bestyrelsens sammensætning, og stadfæster revisorvalget, indstillet af bestyrelsen eller revisionsudvalget.

Figur 2. Principal-/ agent teorien (egen tilvirkning med inspiration fra: Elm-Larsen, 2013)

Forbundet hermed er det essentielt, at aflønningsformen - til såvel bestyrelse som revisor - er sammensat på en hensigtsmæssig måde, således at der ikke er incitament til, at egne interesser overskygger det grundlæggende formål, principalens interesser. Herved er revisors uafhængighed helt central, og for børsnoterede selskaber holdes denne i skak af et revisionsudvalg, hvorved der dannes direkte indsigt mellem revisors arbejde og uafhængighed for samspillet med den daglige ledelse.

I dansk regi har vi således det, der kaldes en toleddet ledelsesstruktur, hvor principalen ansætter det øverste ledelsesorgan. Samtidig vil det for de fleste selskaber gøre sig gældende, at bestyrelsen indgår et nyt principal-/ agentforhold ved ansættelse af en direktion til at stå den daglige drift. Herved kommer revisionsudvalget til sin ret, da denne holder skak mellem revisor og den daglige ledelse og fungerer således som et tilsyn af omtalte.

Figur 3: Principal-/ agent teori med daglig ledelse og revisionsudvalg. (Egen tilvirkning)

Revisor udtrykker sig til den øverste ledelse igennem revisionsprotokollen om særlige kritiske forhold, mens den daglige ledelse kan modtage et anbefalingsbrev, såfremt der igennem revisionen er fundet forhold, der kan forbedres. I scenariet må det alt andet lige antages, at revisor er medvirkende til at mindske asymmetrisk information og som indledningsvist omtalt sikre, at den centrale og øverste ledelse efterlever og respekterer vedtægterne og i øvrigt som aftalt med ejerne angående driften af selskabet.

2.1.3 Market for lemons, adverse selection og moral hazard

Akerlof undersøgte i 1970 problemstillingen ved asymmetrisk information og adverse selection. Det skete ud fra brugtbils markedet, hvorved usikkerheden omkring kvaliteten af det købte belyste flere problemstillinger. Herved er det asymmetri i informationen ved køb af en bil, da køber ikke har kendskab til kvaliteten af det købte, hvorimod sælger har kendskabet til kvaliteten. For køber er der således risiko for, at der er tale om en "lemon", hvor kvaliteten er lavere end gennemsnittet. Dette kommer således til udtryk i købers prisfastsættelse af en brugt bil, hvor der antages en gennemsnitskvalitet og pris, uanset om der er tale om en god eller mindre god bil. Dette bevirker, at sælgerne af "lemons" er mere tilbøjelige til at sælge, samt at sælgerne af "peaches" er mindre villige til at sælge til gennemsnitsprisen. Omvendt vil køberen ikke være villig til at tage risikoen for at købe en "lemon" ved en højere pris, som sælgeren af en "peach" vil have. Derfor må sælgerne af gode biler enten vælge at sælge til købers prisfastsættelse, trække sig fra markedet, eller reducere kvaliteten af det solgte.

Akerlof udledte af sin undersøgelse, at tilfældet med asymmetrisk information er medvirkende til, at antallet af solgte "lemons" stiger, og salget af "peaches" falder som følge heraf (Akerlof, 1970).

Overstående kan overføres til hele markedet med asymmetrisk information, hvorfor evnen til at reducere asymmetrisk information er vigtigt i forhold til principal-/ agentteorien, og ansættelse af en ledelse til at styre virksomheden, og en revisor til at revidere og oplyse om kritiske forhold i selskabet.

Dette leder hen til ejernes ansættelse af en ledelse og revisor, hvor "*Adverse selection*" gør sig gældende. Omtalte defineres som en strategisk handling foretaget af principalen inden indgåelse af en aftale med den mindre informerede agents interesser. Det må antages inden kontraktens indgåelse mellem parterne, at principalen har størst indsigt i selskabet, og derfor har mere information. Omtalte er ofte anvendt i den økonomiske teori, men finder tilsvarende anvendelse i nærværende afhandling.

"*Adverse selection*" gælder således, når principalen er usikker på en agents beslutningsevne. Dette problem karakteriseres ofte som "*ex ante*" usikkerhed og er den usikkerhed, der er til stede, før en begivenhed er indtruffet, i nærværende betegnet som kontraktindgåelse. Principalen vil have interesse i, at ansætte en agent med gode evner, og herved opstår problemstillingen, om principalen kan skelne agenternes evner og kvalifikationer mellem hinanden i et ansættelsesforløb. Her vil gennemført uddannelse, erhvervshistorik, omdømme mv. være medvirkende til at afdække agentens medfødte evner og således være et *signal*. Det er imidlertid essentielt for principalen at forelægge agenten en kontrakt, som minimerer incitamentet for

agenten til at handle i egne interesser, uagtet tillærte som medfødte kvalifikationer og evner, men skal på samme tid sikre, at gode agenter ikke forkastes ved dårlige kontraktforhold.

Sidstnævnte kontraktforhold kan også være medvirkende til "*moral hazard*" og er en betegnelse for agentens villighed til at handle i egne interesser efter kontraktindgåelse og er således en "*ex post*" risiko, en risiko som indtræffer, efter en begivenhed er indtruffet, i nærværende betegnet som kontraktindgåelse. Herved er manglede overvågning fra principalen medvirkende til, at agenten kan handle ud fra egne interesser, og at principalen således ikke er bekendt med agentens dispositioner. Begrebet anvendes ligesom *Adverse selection* oftest inden for økonomisk teori, især inden for forsikringsbranchen.

"Moral hazard refers to the idea that certain types of insurance systems might cause individuals to act in a more dangerous way than normal" (Ross, 1973). "

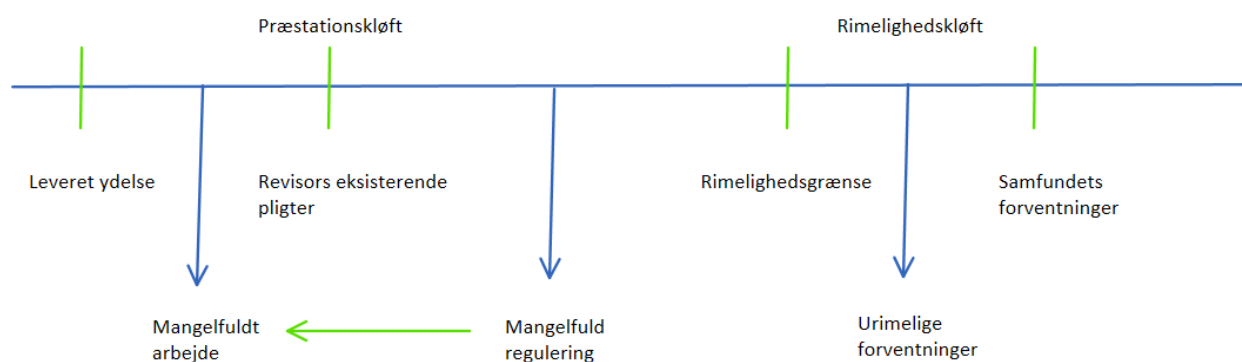
Omtalte betegner grundlæggende, hvorledes asymmetrisk information påvirker erhvervsforhold. I relation til sidstnævnte kan der henvises til IT Factory, hvor nærværende må siges at være en stærk parallel til *moral hazard* og mangelfuld overvågning af agenten.

2.1.4 Forventningskløften

Samtidig med eksistensen af asymmetrisk information finder afhandlingen det relevant at inkludere teori omkring forventningskløften, da denne med tilbagevendende mellemrum blusser op i debatten og medierne, når årsagerne bag er en skandale eller urent trav. Samtidig finder afhandlingen det relevant at belyse problemstillingen omkring asymmetrisk information såvel som den forventningskløft, der er mellem regnskabsaflægger, revisor og regnskabsbruger, da dette unægteligt hænger sammen, og i bredt omfang er medvirkende til regulatoriske tiltag såsom Grønbogen og den nye revisionsstandard fra IAASB, ISA 701.

Forventningskløften opstår grundet uoverensstemmelser mellem revisors lovpligtige arbejde og forventningerne til samme af interessenterne og den generelle offentlighed. Revisor er igennem sit arbejde underlagt en række lovmæssige bestemmelser, og det er således væsentligt, at der er transparens og indsigt i revisors arbejde for at interessenterne og offentligheden kan danne rimelige og rigtige forventninger til samme, og ikke har forventninger, som ikke står mål med det regelsæt revisor er omfattet af.

Forventningskløften består overordnet af 2 hovedelementer, henholdsvis rimelighedskløft og præstationskløft.

Figur 4: Forventningskløften (Egen tilvirkning med inspiration fra: Bøg & Kiertzner, 2007)

Rimelighedskløften dækker over tilfældet, hvor samfundet og interessenterne har forventninger til offentlighedens tillidsrepræsentant, revisor, som muligvis er urimelige. Dette handler grundlæggende om forståelsen af, hvad revisorer er pligtige til, når de afgiver en revisionspåtegning og i øvrigt gældende professionsansvar i form af god skik, og hvad samfundet selv har dannet sig af forventninger. Der er ikke nødvendigvis sammenfald heri, og som Bøg & Kiertzner, 2007 skriver:¹³

”Når noget er gået galt, er det imidlertid ofte offentlighedens ”urimelige” opfattelse, at revisor burde have afsløret et forhold, som kan tilskrives, at der revideres ved stikprøver i overensstemmelse med gældende standarder.”

Det illustrerer forventningskløften i sin grundform, nemlig den manglende indsigt i revisors arbejde og hvorledes dette kan lede til urimelige forventninger. Revisor skal være omkostningseffektive, og gennemgår sjældent samtlige posteringer.

Omfattet af forventningskløften indgår *præstationskløften*, hvilket betegner den opfattelse, samfundet har af det arbejde, revisor har udført, og således ikke hvad samfundet forventede revisor havde lavet. (Bøg og Kiertzner, 2007 s. 15)

Præstationskløften opdeles i to elementer, henholdsvis tilfældet hvor samfundet ser revisors arbejde som mangelfuldt, men hvor revisor har levet op til gældende standarder og love. Herved er der tale om mangelfuld regulering, som er årsag til at arbejdet anses for mangelfuldt, og kan således ikke pålægges revisor. Det andet tilfælde er situationen, hvor revisor ikke har været tilstrækkelig i sit arbejde, og således

¹³ Side 15 Para. 2.

ikke har levet op til gældende standarder og love. Herved må det antages, at samfundet er berettiget i en eventuel kritik af revisor.

Sidstnævnte er blandt andet set i sagen omkring Genan A/S¹⁴, hvor den daværende revisor ikke levede op til gældende standarder og lovgivning. Ultimativt endte dette i en professionserstatning for Deloitte, som var og fortsat er revisionselskabet, der reviderer Genan A/S.

Omtalte forventningskløft er i høj grad også medvirkende til den senere tids stramning i reguleringen, herunder implementeringen af Grønbogen (ændringer til EU's 8'ende direktiv) I en leder bragt af FSR i 2010 udtaler Gimsing & Jepsen¹⁵:

"... Vi anerkender behovet for en grundig og fordomsfri debat om revisors rolle og revisors erklæringer. Der er en erkendt forventningskløft mellem, hvad den bredere offentlighed umiddelbart forventer revisor gør, og det revisor rent faktisk skal gøre..."

Disse stramninger af lovgivningen tolkes således som et forsøg på at mindske forventningskløften, og herunder rimelighedskløften. Bøg & Kiertzner, 2007 påpeger vigtigheden i, at revisor er i dialog med interessenter for netop at skabe transparens og forståelse for, hvad revisor står for, og hvad revisor ikke står for.

2.2 Corporate governance for børsnoterede virksomheder

Corporate governance defineres af Gyldendals leksikon som *"principper for god selskabsledelse, der bl.a. beskæftiger sig med kravene til, hvordan en bestyrelse og direktion skal lede selskabet, være åbne over for selskabets aktionærer og definere de særlige risici, der er forbundet med selskabets virksomhed."*

Dette præciseres yderligere af Komiteen for god Selskabsledelse, som er et uafhængigt organ nedsat af Fondsbørsen. Komiteen har igennem en årrække udgivet og opdateret anbefalinger for god selskabsledelse for børsnoterede virksomheder, senest i 2013 med opdateringer i 2014. Disse anbefalinger er såkaldt "soft-law", hvilket betyder at de skal efterleves, eller at der fyldestgørende redegøres for, hvorfor man afviger såkaldt "Comply or explain" princip.

Ledelsen i børsnoterede selskaber skal således i medfør af årsregnskabslovens bestemmelser rapportere omkring efterlevelsen af disse anbefalinger til formål for regnskabsbrugernes gennemsigtighed af

¹⁴ <http://www.business.dk/ledelse/deloitte-bossens-skraekscenarie>

¹⁵ http://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Vi%20mener/Ledere%20i%20Revision%20_%20Regnskabsvaesen/2010/Nr%2011

virksomheden. Dette skal præciseres i ledelsesberetningen i regnskabet eller via selskabets hjemmeside med henvisning hertil i ledelsesberetningen¹⁶.

Ud af disse anbefalinger fremgår blandt andet følgende angående intern kontrol¹⁷:

1. *"DET ANBEFALES, at bestyrelsen mindst en gang årligt tager stilling til selskabets overordnede strategi med henblik på at sikre værdiskabelsen i selskabet."*
2. *"DET ANBEFALES, at bestyrelsen årligt gennemgår og godkender retningslinjer for direktionen, og herunder fastlægger krav til direktionens rettidige, præcise og tilstrækkelige rapportering til bestyrelsen."*
3. *"DET ANBEFALES, at bestyrelsen mindst en gang årligt drøfter direktionens sammensætning og udvikling, risici og succesionsplaner."*
4. *"DET ANBEFALES, at bestyrelsen nedsætter et egentligt revisionsudvalg."*
5. *"DET ANBEFALES, at bestyrelsen mindst en gang årligt evaluerer direktionens arbejde og resultater efter forud fastsatte klare kriterier."*
6. *"DET ANBEFALES, at bestyrelsen tager stilling til og i ledelsesberetningen redegør for de væsentligste strategiske og forretningsmæssige risici, risici i forbindelse med regnskabs-aflæggelsen samt for selskabets risikostyring."*
7. *"DET ANBEFALES, at bestyrelsen beslutter, hvorvidt der skal etableres en whistleblower-ordning med henblik på at give mulighed for en hensigtsmæssig og fortrolig rapportering af alvorlige forseelser eller mistanke herom."*

Førstnævnte anbefaling har i sin kommenterede udgave følgende kommentar:

"Strategidrøftelsen kan med fordel udmøntes i en plan for værdiskabelsen... hvorvidt selskabets strategi i tilstrækkeligt omfang adresserer selskabets muligheder og udfordringer såvel kortsigtet som langsigtet."

¹⁶ Årsregnskabsloven § 107b.

¹⁷ <https://corporategovernance.dk/sites/default/files/anbefalinger-for-god-selskabsledelse-2013-senest-opdateret-november-2014.pdf>

Det forstås således, at den øverste ledelse en gang om året bør forholde sig til de udfordringer, selskabet har på kort og langt sigt, hvorved adresseringen heraf må anses som værende centralt. Det fremgår endvidere af kommenteringen af anden anbefaling:

”Hvis bestyrelsen eller direktionen har særlige ønsker om arbejdsgange, godkendelse af politikker og bemyndigelser bør det fremgå af retningslinjerne.”

Herved er opfordringen, at den centrale ledelse præciserer særlige forhold omkring selskabets drift, interne kontroller eller prokura forhold, som er udover den normale stillingsfuldmagt, og derigennem danner grundlag for at sikre de fornødne foranstaltninger på de særlige områder og risici, som den øverste ledelse qua deres position er bekendte med.

Af den 6 anbefaling fremgår følgende vejledning i den kommenterede udgave af anbefalingerne:

”Oplysningerne om selskabets risikostyring vedrørende strategiske og forretningsmæssige risici supplerer den lovpligtige redegørelse i ledelsesberetningen om virksomhedens interne kontrol- og risikostyringssystemer i forbindelse med regnskabsaflæggelsesprocessen... Direktionen bør løbende identificere de væsentligste risici og rapportere til bestyrelsen om udviklingen inden for de væsentlige risikoområder, herunder bl.a. om tiltag og handlingsplaner.”

Denne anbefaling tydeliggør vigtigheden i, at direktionen løbende forholder sig til selskabets risici og rapporterer herom, ligesom vigtigheden i transparensen til den eksterne regnskabsbruger omkring centrale risici og forhold.

Overnævnte anbefalinger vurderes således at være vejledning for det øverste og centrale ledelsesorgan i forhold til god selskabsledelse og indikerer et grundlæggende niveau for intern kontrol. Det vurderes endvidere at være kompetenceniveauet, integriteten og risikoaversionen, som er afgørende og medvirker til kvaliteten af det udførte arbejde, såfremt anbefalingerne følges. Samtidig er overstående anbefalinger ”soft-law”, hvorfor det øverste ledelsesorgan kan fravige og forklare fravalget. Det må dog antages, at regnskabsbruger er efterladt med en indikation omkring det øverste ledelsesorgans integritet i forhold til intern kontrol ud fra eventuelle fravalg af anbefalingerne og forklaringerne herfor.

2.3 Revisionsudvalg og dens betydning for intern regnskabskontrol

I medfør af revisorlovens § 31, stk. 1, skal børsnoterede virksomheder, foruden enkelte undtagelsesbestemmelser, etablere et revisionsudvalg internt i virksomheden. Et sådant udvalg har blandt andet til formål¹⁸:

- *"At underrette det samlede øverste ledelsesorgan om resultatet af den lovpligtige revision, herunder regnskabsaflæggelsesprocessen."*
- *"At overvåge regnskabsaflæggelsesprocessen og fremsætte henstillinger eller forslag til at sikre integriteten."*
- *"At overvåge, om virksomhedens interne kontrolsystem, eventuelle interne revision og risikostyringssystemer fungerer effektivt med hensyn til regnskabsaflæggelsen i virksomheden, uden at krænke dens uafhængighed."*
- *"At overvåge den lovpligtige revision af årsregnskabet m.v., idet der tages hensyn til resultatet af seneste kvalitetskontrol af revisionsvirksomheden."*

Det fremgår ydermere af revisorlovens § 31, stk. 1, at udvalget skal bestå af:

"Udvalget udgøres af medlemmer af virksomhedens bestyrelse, tilsynsråd eller af personer, der er valgt på virksomhedens generalforsamling eller tilsvarende organ som medlem af udvalget. Flertallet af udvalgets medlemmer, herunder formanden, skal være uafhængige, medmindre udvalget alene udgøres af medlemmer af virksomhedens bestyrelse eller tilsynsråd."

Hertil anføres det direkte i revisorlovens § 31, stk. 1, at:

"Mindst 1 medlem skal have kvalifikationer inden for regnskabsvæsen eller revision. Udvalgets medlemmer skal samlet set have kompetencer af relevans for virksomhedens sektor."

Det må således antages, at revisorloven, som er "hard-law", fastsætter et grundlag for formalisering af selskabets retningslinjer for intern kontrol og risikoprofil, samt sætter rammer for dokumentation af kvaliteten af de interne regnskabskontroller for at give revisionsudvalget et grundlag for at kunne løse tilsynsopgaven. Det må antages, at udvalgets opgave, udover at medvirke til en retvisende regnskabsaflæggelse uden væsentlig fejl, er at være kontrolinstans for det øverste ledelsesorgan, i det

¹⁸ <https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=183855>

omfang at dets politikker for intern kontrol efterleves af direktionen i virksomheden og stadfæster sig igennem organisationen, således der i al væsentlighed er sammenhæng til selskabets strategi, accepterede risici og udvikling.

I et interview til Revision & Regnskabsvæsen nr. 5, 2013, udtaler Jesper Jarlbæk, statsaut. revisor og medlem af flere revisionsudvalg, omkring revisionsudvalget formål¹⁹:

”... Lovgiver ønsker, at nogen skal holde den eksterne revision i snor. Hvem er det, der i det daglige håndterer dialogen med den eksterne revision? Det gør CFO’en. Hvem er det, der er til eksamen omkring årsregnskabet? Det er CFO’en. Det er den kortslutning, du har haft. Hvad hvis revisor ... er farvet af at have en masse rådgivningshonorar på spil? Så har du et system, som i høj grad er selvsupplerende, lukket og farligt.”

Overstående udtalelse tolkes som, at et revisionsudvalg foruden tidligere nævnte kontrolopgave for det øverste ledelsesorgan, ligeledes sikrer integritet og uafhængighed mellem den daglige ledelse og den eksterne revision, Revisionsudvalget er således medvirkende til, at den eksterne revisors rapportering på den udførte revision er tilstrækkelig uafhængig og fuldstændig til at omfatte relevante forhold i forbindelse med regnskabsaflæggelsen, samt at der er kommunikeret en overordnet tilgang til risici og væsentlighed i forbindelse med revisionen af regnskabet.

2.4 Øvrig regulering der påvirker intern regnskabskontrol

Foruden de i punkt 2.1 og 2.2 omtalte emner er kapitalselskaber underlagt øvrige lovmæssige bestemmelser omfattende intern regnskabskontrol, herunder selskabsloven og årsregnskabslovens bestemmelser.

2.3.1 Selskabslovens bestemmelser i relation til intern regnskabskontrol

I medfør af selskabslovens § 115 og § 116 skal det øverste ledelsesorgan blandt andet påse, at:

”bogføringen og regnskabsaflæggelsen foregår på en måde, der efter kapitalselskabets forhold er tilfredsstillende”

”der er etableret de fornødne procedurer for risikostyring og interne kontroller”

¹⁹ <http://www.jarlbæk.net/2013%2004%2014%20Revisionsudvalg%20RR%2005%202013.pdf>

”direktionen udøver sit hverv på en behørig måde og efter bestyrelsens retningslinjer”

”kapitalselskabets kapitalberedskab til enhver tid er forsvarligt, herunder at der er tilstrækkelig likviditet til at opfylde kapitalelskabets nuværende og fremtidige forpligtelser, efterhånden som de forfalder...”

Det fremgår således ikke af selskabsloven, i hvilket omfang interne procedurer og kontroller er tilstrækkelige, og efterlader det til bestyrelsen/ tilsynet at vurdere, hvad der er tilstrækkeligt. Herved er det op til risikoappetitten, kompetenceniveauet og den generelle integritet hos det øverste ledelsesorgan at vurdere, hvilket niveau der er passende. Det fremgår også af loven, at bestyrelsen skal sikre, at selskabet er going-concern, og at bogføringen samt regnskabsaflæggelsen sker tilfredsstillende efter selskabets størrelse og forhold. Igen er der en stor grad af subjektivitet i forhold til, hvad der er tilfredsstillende efter selskabets størrelse og forhold, omend det må være ledelsesorganet, som er bedst egnet til at foretage disse vurderinger. Dette skal ses i lyset af, at bestyrelsen er ejernes repræsentanter, og i sidste ende ansvarlig for selskabets drift, herunder ressourceallokering for at opnå selskabets strategi.

I det daglige er det ikke selskabets øverste ledelsesorgan men derimod direktionen, som driver selskabet. Det er derfor afgørende, at der er fastsat rammer og politikker omkring risikostyring og ikke mindst et monitoreringssystem samt klare linjer for kommunikationen til bestyrelsen, for at sikre, at selskabet drives som forventet, og at bestyrelsens opnår den tilønskede indsigt i driften. Det er bestyrelsen, der er ansvarlig for at kommunikere de overliggende præmisser, som direktionen skal efterleve. Dette fremgår også af selskabslovens § 117:

”I kapitalelskaber, der ledes efter § 111, stk. 1, nr. 1, varetager direktionen den daglige ledelse af kapitalelskabet. Direktionen skal følge de retningslinjer og anvisninger, som bestyrelsen har givet. Den daglige ledelse omfatter ikke dispositioner, der efter kapitalelskabets forhold er af usædvanlig art eller stor betydning. Sådanne dispositioner kan direktionen kun foretage efter særlig bemyndigelse fra bestyrelsen, medmindre bestyrelsens beslutning ikke kan afventes uden væsentlig ulempe for kapitalelskabets virksomhed. Bestyrelsen skal i så fald snarest muligt underrettes om den trufne disposition.”

Det gør sig ligeledes gældende for direktionen som ved det øverste ledelsesorgan, at:

"Direktionen skal sikre, at kapitalselskabets bogføring sker under iagttagelse af lovgivningens regler herom, og at formueforvaltningen foregår på betryggende måde."

"Direktionen skal herudover sikre, at kapitalselskabets kapitalberedskab til enhver tid er forsvarligt, herunder at der er tilstrækkelig likviditet til at opfylde kapitalselskabets nuværende og fremtidige forpligtelser, efterhånden som de forfalder. Direktionen er således til enhver tid forpligtet til at vurdere den økonomiske situation og sikre, at det tilstedeværende kapitalberedskab er forsvarligt."

Det fremstår således klart, at det er bestyrelsens overordnede politikker for risikostyring og kommunikation, som danner grundlaget for det arbejde direktionen skal efterleve i henhold til intern regnskabskontrol, og det ansvar at der aflægges et retvisende regnskab. Selskabsloven anfører ligeledes, at ansvaret for den løbende bogføring samt going concern forudsætningen er opfyldt, uagtet om det øverste ledelsesorgan har defineret rammer og politikker herfor.

I Danmark har der over den seneste årrække været et par alvorlige erhvervsskandaler. Her kan OW Bunker sagen nævnes som en og IT Factory som en anden. Begge med forskellige afsæt og baggrund, men med det til fælles, at der ikke har været tilstrækkelig intern regnskabskontrol til at afdække de underliggende forhold. I OW Bunker sagen udtaler daværende bestyrelsesformand Niels Henrik Jensen i et interview til business.dk, at:²⁰

"... lykkedes det ikke bestyrelsen at afslutte den undersøgelse, vi havde indledt for at klarlægge, hvorfor selskabet måtte tage store nedskrivninger, selv om OW Bunker havde en konsekvent risikostyringspolitik..."

OW Bunker havde indgået en række tabsgivende kontrakter som medførte et signifikant tab for selskabet og en række af nedjusteringer for årets resultat. Samtidigt har OW Bunker sagen også afdækket, at et datterselskab, Dynamic Oil Trading beliggende i Singapore, havde taget en stor eksponering på hundrede vis af millioner til en ikke kreditværdig handelspartner.

I begge forhold må der siges at være et misforhold mellem bestyrelsens opfattelse af risikoprofilen i selskabet og den faktiske efterlevelse heraf i virksomheden. OW Bunker sagen er endnu ikke afsluttet, og det vides derfor ikke, hvordan resultatet af de efterfølgende stævninger - mod blandt andet Niels Henrik Jensen - ender.

I sagen med IT Factory var daværende bestyrelsesmedlemmer Asger Jensby og Henning Børgesen stævnet for erstatningsansvar i størrelsesordenen 30 mio.kr.²¹, grundet deres mangelfulde indsigt og virke som

²⁰ <http://www.business.dk/transport/rystet-ow-formand-min-vaerste-oplevelse-i-35-aar>

²¹ <http://www.business.dk/digital/asger-jensby>

øverste ledelsesorgan i IT Factory. Tiltalen er efterfølgende blevet droppet som led i et forlig, hvorved daværende revisionsfirma, KPMG, skal betale 333 mio.kr. i erstatning²².

Det må af overstående udledes, at udover at fastsætte politikker for intern kontrol, etablerer det øverste ledelsesorgan også de fornødne foranstaltninger for at reducere den daglige ledelses mulighed for tilsidesættelse af interne kontroller, uagtet dette måtte skyldes fejl eller besvigelser. Dette omfatter de tidligere omtalte anbefalinger for god selskabsledelse igennem deres anbefaling om en whistleblower-ordning, hvorved selskabets ansatte/øvrige med indsigt i selskabet, anonymt kan henvende sig, hvis de er bekendte med forhold om urent trav eller diskutabelt forhold. Ofte vil en sådan ordning være varetaget af en ekstern person, ofte en advokat, som oplyser den øverste ledelse herom som henvendelserne anløber.

2.3.2 Årsregnskabslovens bestemmelser i relation til intern regnskabskontrol

Danske børsnoterede selskaber skal aflægge deres regnskab i overensstemmelse med årsregnskabsloven. Dette bevirker, at virksomhederne bliver omfattet af §107 b i årsregnskabsloven og er pligtige til at give blandt andet følgende oplysninger:

”Oplysning om, hvorvidt virksomheden er omfattet af en kodeks for virksomhedsledelse, med henvisning til den kodeks, virksomheden i givet fald er omfattet af.”

Herved vil selskaberne, som omtalt i Corporate governance afsnittet, være omfattet af ”anbefalingerne for god selskabsledelse” som en særlig kodeks vedrørende virksomhedsledelse.

”Angivelse af, hvilke dele af den i nr. 1 omhandlede kodeks virksomheden fraviger, og grundene hertil, hvis virksomheden har besluttet at fravige dele af kodeksen.”

Heraf fremgår det direkte af loven, at der er tale om ”soft-law” i forhold til kodeks for virksomhedsledelse, hvorved fravigelser skal forklares og årsagerne bag. Det skal endvidere oplyses, hvis selskabet ikke vælger at følge en kodeks for virksomhedsledelse som helhed.

”Henvisning til eventuelle andre kodekser for virksomhedsledelse, som virksomheden har besluttet at anvende i tillæg til eller i stedet for den i nr. 1 omhandlede kodeks, eller som virksomheden frivilligt anvender, med angivelse af tilsvarende oplysninger som de i nr. 2 og 3 anførte.”

Denne bestemmelse i årsregnskabsloven giver selskaberne mulighed for at oplyse om yderligere kodekser for virksomhedsledelse, som selskabet benytter. I praksis kunne et selskab anføre beskrivelse af et årshjul

²² <http://finans.dk/finans/erhverv/ECE8618100/revisorer-betaler-kaempeerstatning-til-konkursbo-efter-it-factory/?ctxref=ext>

for det øverste ledelsesorgans opgaver igennem året, eller en central forretningsorden, hvis et selskab er omfattet af særlovgivning eller øvrige forhold.

”Beskrivelse af hovedelementerne i virksomhedens interne kontrol- og risikostyringssystemer i forbindelse med regnskabsaflæggelsesprocessen.”

Dette er et helt centralt afsnit, som er medtaget i lovgivningen, eftersom det centrale ledelsesorgan er lovpligtigt bundet til at beskrive hovedelementerne i den interne kontrol samt risikostyringssystemet i forbindelse med regnskabsaflæggelsen. Herved må det antages, at den centrale ledelse har et ønske om at beskrive de væsentlige risici og omtale, hvorledes selskabet imødeser disse. Samtidig bør ledelsen adressere de risici, der vurderes væsentlige, men som ikke kan kontrolleres internt i selskabet, såsom markedskræfter, konjunkturfølsomme elementer og øvrige forhold, idet det tilvejebringer transparens for regnskabsbrugerne og yderligere demonstrerer et indgående kendskab til den branche og industri, selskabet opererer i. Det vurderes samtidig, at lovgivningen sætter pres på den centrale ledelse, for at der ikke skal eksistere væsentlige svagheder i den interne regnskabskontrol.

”Beskrivelse af sammensætningen af virksomhedens ledelsesorganer og deres udvalg samt disses funktion.”

Sammenfaldende med årsregnskabslovens § 107, stk. 1, skal der afgives oplysninger omkring selskabets ledelsesorganer. I henhold til § 107 skal ledelseshverv i andre virksomheder, som ikke er 100% ejer af selskabet, oplyses. I samme ombæring skal der, jf. overstående udpluk af § 107b, stk. 1, para. 7, oplyses om sammensætningen af ledelsesorganer, deres udvalg samt funktion. I praksis udøves dette ofte som en mulighed for at demonstrere egnetheden og kvalifikationerne af de personer, som indgår i den centrale ledelse og selskabets i øvrigt etablerede udvalg.

Selskabets medlemmer af den ansvarlige ledelsesorgan skal ydermere erklære sig enige i følgende:

”hvorvidt årsrapporten er aflagt i overensstemmelse med lovgivningens og eventuelle standarders krav samt eventuelle krav i vedtægter eller aftale”²³

”Ledelsen skal endvidere erklære, hvorvidt ledelsesberetningen indeholder en beskrivelse af de væsentligste risici og usikkerhedsfaktorer, som virksomheden... står over for”²⁴

²³ Årsregnskabsloven §9 stk. 1.

²⁴ Årsregnskabsloven §9 stk. 3.

Overnævnte erklæring understreger vigtigheden i, at den centrale ledelse er fyldestgørende og præsenterer en retvisende og fuldstændig beskrivelse af selskabets risici og usikkerhedsfaktorer og i øvrigt opfylder lovgivningen og øvrige standarder og krav. Loven foreskriver ikke direkte, at ledelsen erklærer sig omkring de interne kontroller, men det må antages, at en omtale af selskabets håndtering af faktiske risici implicit tilkendegiver, at de interne regnskabskontroller på området er effektive, da udtalelsen ellers ikke vil være retvisende. Sidstnævnte understøttes af årsregnskabslovens kvalitetsbestemmelser som omtaler, at:

25

”Årsrapporten skal udarbejdes således, at den støtter regnskabsbrugerne i deres økonomiske beslutninger... hvis økonomiske beslutninger normalt må forventes at blive påvirket af en årsrapport.

Årsrapporten skal udarbejdes således, at den oplyser om forhold, der normalt er relevante for regnskabsbrugerne... Oplysningerne skal desuden være pålidelige i forhold til, hvad regnskabsbrugerne normalt forventer.”

Det er således uomtvisteligt, at ledelsens beretning skal imødesee regnskabsbruger og være i overensstemmelse med, hvad der normalt forventes, således at denne støtter regnskabsbruger i dennes beslutninger.

Delkonklusion

Det ses, at tilgængelig information imellem afsender og modtager kan have en central rolle i individers adfærd, og hvorledes forventninger dannes. I situationen om revisors rolle og arbejde kan det konkluderes, at asymmetrisk information er medvirkende til, at der kan dannes urealistiske forventninger grundet manglende indsigt i samfundet og hos interessenterne. Samtidig bemærkes det, at etablere et centralt ledelsesorgan kan være en proces med mange facetter, hvor asymmetrisk information - og deraf afledte interessekonflikter - kan have u hensigtsmæssige følger.

Der konkluderes, at der er et sammenfald i den danske lovgivning, hvad angår ledelsesorganernes pligt til at oplyse om, og facilitere fornødne foranstaltninger til imødegåelse af selskabets væsentlige risici, omend selskabsloven og årsregnskabslovens bestemmelser har et forskelligt fokus. Årsregnskabsloven fokuserer på de oplysninger, der gives i forbindelse med regnskabsaflæggelsen - lige fra ledelsesorganernes

²⁵ Årsregnskabsloven §12 stk. 2 og 3.

sammensætning, til beskrivelse af hovedelementerne i den interne kontrol og risikostyringssystemer, ledelsen har implementeret. Derimod har selskabsloven et andet fokus.

Selskabslovens fokus er målrettet mod det centrale ledelsesorgans pligt til at sikre fornødne foranstaltninger for risikostyring og intern kontrol, samt det øverste ledelsesorgans pligt til at sikre sig, at den daglige ledelse varetager opgaven behørigt og efter retningslinjer fra den øverste ledelse.

Det kan konkluderes, at selskabsloven og årsregnskabsloven ikke er nævneværdig explicit i omfanget af intern kontrol, som er nødvendig, men at dette overlades til den centrale ledelse at vurdere. Det kræves dog, at oplysninger afgivet er understøttende for regnskabsbrugers beslutningstagning og være pålidelige i forhold hvad der kan forventes af en regnskabsbruger.

Det er afdækket at revisors virke delvist er at mindske usikkerheden for interessenterne, herunder ejerne af selskabet og at sikre den tilønskede drift af selskabet, at skabe den ønskelige transparens, men i al overvejende grad at tilsikre, at der aflægges et retvisende regnskab.

Komiteen for god Selskabsledelse har et sæt anbefalinger, som selskabet skal følge eller explicit forklare, hvilke delelementer der er fravalgt og årsagen bag. Disse anbefalinger giver et nøgternt billede af, hvad der kan forventes af intern kontrol i forbindelse med regnskabsaflæggelsen og driften af et selskab generelt. Anbefalingerne omfatter blandt andet, at selskabet bør have et revisionsudvalg, hvilket i øvrigt også er et krav, jf. revisorloven. Det gør sig dog gældende, at anbefalingerne kan fravælges, og at revisionsudvalget kan bestrides af det øverste ledelsesorgan alene. Det kan derfor konkluderes, at kompetenceniveauet, integriteten og risikoaversionen blandt den centrale ledelse er helt essentielt i arbejdet med at have gode interne regnskabskontroller over regnskabsaflæggelsen, og at dette delvist præsenteres for regnskabsbruger i form af beskrivelse af fravalg af anbefalinger, oplysninger om risici, interne kontroller, risikostyringssystemer, selskabets udvalg og ledelsens sammensætning, hvorefter det må være op til regnskabsbruger at vurdere ledelsens kompetencer, integritet og risikoappetit.

Kapitel 3 – Et case studie på effekterne af Sarbanes-Oxley Act

Dette kapitel har til formål at afdække en række af de erfaringer, som er blevet dannet hos regnskabsbrugerne af børsnoterede virksomheder i USA. Dette sker i form af et case studie på undersøgelser foretaget efter implementeringen af Sarbanes-Oxley Act, herefter kaldet (SOX) i 2002.

3.1 Introduktion til og præcisering af betydningen af SOX og Integrated audit

I kølvandet på en række erhvervsskandaler i USA, herunder Enron i 2001²⁶ og WorldCom i 2002²⁷ faldt investortilliden til de finansielle markeder radikalt. En undersøgelse foretaget af The Harris Poll i 2002 blandt 1010 voksne viste, at²⁸:

- 82% af populationen mente, at *"tough new laws are needed"*
- 25% af populationen havde i deres privatøkonomi været ramt af besvigelser og regnskabsmanipulation i den senere tid
- 48% mener, at de er sandsynlige for at blive berørt betydelig af fremtidige skandaler.

En anden undersøgelse foretaget af Center for Audit Quality (CAQ) viser, at:

- *"71% of investors say accounting fraud is rampant – Survey of Main Street Investors, July 2002."*

Der var således grundlag for handling for at genetablere tilliden til de finansielle markeder. Som resultat heraf fik Senator Paul Sarbanes og repræsentant Michael Oxley i juli 2002 vedtaget loven, som omfatter 11 hovedelementer, hvoraf navnlig etableringen af *"Public Company Accounting Oversight Board"*, herefter kaldet (PCAOB) og igennem section 103 til 105 af loven som har været skelsættende, idet det erstattede den tidligere *"Public Oversight Board"* under *"American Institute of Certified Public Accountants"* (herefter kaldet AICPA) som kontrolenhed for etisk adfærd mv. af børsnoterede virksomheder under *"U.S Securities and Exchange Commission"*, herefter kaldet (SEC). Ydermere er PCAOB givet magt under section 103 af loven til at vedtage nye standarder for revision eller øvrige professionelle standarder²⁹.

En anden skelsættende ændring ved implementeringer af SOX var, at ledelsen nu skulle offentliggøre en erklæring omkring ledelsens ansvar for intern regnskabskontrol, procedure for regnskabsaflæggelsen samt

²⁶ https://www.hsgac.senate.gov/media/majority-media/financial-oversight-of-enron_the-sec-and-private-sector-watchdogs

²⁷ <https://www.sec.gov/Archives/edgar/data/723527/000093176303001862/dex991.htm>

²⁸ <http://media.theharrispoll.com/documents/Harris-Interactive-Poll-Research-Big-Majority-Believes-Tough-New-Laws-Are-Needed-to-2002-07.pdf>

²⁹ Sarbanes-Oxley Act section 103 para. 3

en vurdering af kvaliteten af den interne regnskabskontrol³⁰ og procedure i forbindelse med regnskabsaflæggelsen. Ydermere skal revisor erklære sig om ledelsens vurdering af den interne regnskabskontrol og effektiviteten heraf.³¹

Af overstående er det vigtigt at fremhæve, at SOX i sig selv ikke har medført yderligere krav omkring intern kontrol. Dette er fremhævet i en undersøgelse af (Coates og Srinivasan, 2014 s. 7 + 8)³² SOX har alene bevirket, at ledelsen og revisor nu skal udtale og erklære sig om kvaliteten, og herigennem give transparens omkring svagheder i den interne kontrol. Det grundlæggende krav til intern kontrol stammer tilbage fra implementeringen af *"Foreign Corrupt Practices Act"* i 1977, som foreskriver at:³³

"The 'internal controls' provisions require a company to devise and maintain a system of internal accounting controls sufficient to provide reasonable assurance that... transactions are recorded as necessary to permit preparation of financial statements and to maintain accountability for assets...".

Det er således i højere grad frygten og implikationerne, ved at revisor rapporterer kontrolsvagheder, der har drevet SOX til at sætte høje krav til intern kontrol. Dette skal også ses i kontekst til, hvordan en standardiseret kontrol framework, som COSO har udviklet en standardiseret tilgang, men hvor best practice hos forskellige virksomheder også er medvirkende til at præge revisors syn på, hvad der grundlæggende er nødvendigt, og heraf afledt revisors egen frygt for en PCAOB inspektion.

Det er ligeledes vigtigt at fremhæve, at være børsnoteret i USA - enten som lokal virksomhed eller som *"Foreign private issuer"* - ikke implicit bevirker, at der skal afgives SOX 404 attestering ved første regnskabsår efter notering. Der er implementeret en roll-up fase, som giver virksomhederne op til 2 års implementeringsperiode. Samtidig er der en permanent undtagelse for US noterede virksomheder med mindre end USD 75m. i *"public flot"* (aktieværdi i fri handel på markedet) i at skulle opfylde kravet i SOX 404(b), hvilket er indført for at reducere den økonomiske byrde for "små" noterede selskaber. Sidstnævnte er vedtaget igennem section 989G af The Dodd-Frank Act i 2010³⁴.

De følgende cases, som undersøger effekterne ved SOX 404, inkluderer både selskaber, som er underlagt Integrated audit (SOX 404(b)) og selskaber, der alene er underlagt SOX 404(a) – non Integrated audits.

³⁰ Sarbanes-Oxley Act section 404 para. A1 & A2

³¹ Sarbanes-Oxley Act section 404 para. b

³² SOX after Ten Years: A Multidisciplinary Review)

³³ <https://www.sec.gov/investor/alerts/fcpa.pdf>

³⁴ <https://www.sec.gov/about/laws/wallstreetreform-cpa.pdf>

3.2 Case studie af erfaringerne ved SOX 404

Nærværende afsnit har til formål at undersøge de erfaringer, som er erfarede i USA ved implementeringen af SOX og navnlig SOX 404, 14 år efter implementeringen. Studiet vil både se på betragtninger og erfaringer fra såvel regnskabsaflægger, regnskabsbruger som konkrete data af effekterne efterfølgende. Herved skal det nævnes, at afhandlingen ikke særskilt skeler til lempelserne implementeret i 2007 af SOX 404 og Audit standard 5 under PCAOB.

3.2.1 SEC undersøgelse af selskabernes og interessenternes nytteværdi af SOX 404

I en undersøgelse foretaget af SEC i 2009³⁵ *"Study of the Sarbanes-Oxley Act of 2002 Section 404 Internal Control over Financial Reporting Requirements"* blandt *"non-accelerated"* *"accelerated"* og *"large accelerated filers"* hhv. aktieværdi i fri handel på USD 0 – 75m, 75 – 700m og 700m og derover, har SEC foretaget en spørgeskemaundersøgelse blandt 3.138 CEO, CFO og CLO'er. (Chief legal officer) Herved blev respondenterne bedt om at svare på en række spørgsmål i forhold til effekten ved SOX compliance på en 3-trins skala, hvor positiv påvirkning, lille eller ingen påvirkning, og negativ påvirkning angives med +1, 0 eller -1. Respondenterne havde også mulighed for at svare *"not applicable"* og *"not sure"*.

I undersøgelsen ses en klar tendens til, at *large accelerated filers* ser størst nytteværdi i at være omfattet af SOX 404. Dette er gældende på alle spørgsmål vedrørende de interne fordele i virksomheder, herunder:

- Kvaliteten af selskabets interne kontrolstruktur, hvorved 83% ud af de 1.041 adspurgte tilhørende gruppen mener, at det har en positiv påvirkning. På samme tid er det kun 56% ud af 831 adspurgte for non-accelerated filers, som ser en positiv udvikling af SOX 404. Ydermere viser undersøgelsen, at den positive påvirkning er større for alle 3 grupper, når man er omfattet af SOX 404(b) fremfor ledelsens egen vurdering og test, jf. SOX 404(a).
- Revisionsudvalgets tillid til selskabets interne kontroller over regnskabsaflæggelsen, hvorved det ses, at 82% på large accelerated filers vurderer, at SOX 404 har en positiv udvikling for tilliden. Ved dette spørgsmål ses også en klar tendens til, at alle grupper vurderer den eksterne revisors erklæring på de interne kontroller, som værende positiv i henhold til revisionsudvalgets tillid.
- Ved spørgsmål om selskabets evne til at opdage og forebygge besvigelser ligger medianen for samtlige 2.883 respondenter på tværs af de 3 grupper på 0,466, hvorved 47,6 % mener, det har en

³⁵ https://www.sec.gov/news/studies/2009/sox-404_study.pdf

positiv indvirkning på at opdage og forebygge, 51,1% udtrykker lille eller ingen effekt, mens 0,9% mener det har en negativ påvirkning.

I samme undersøgelse blev samme panel spurgt om indirekte effekter, omtalt som den eksterne nytteværdi opnået ved hhv. SOX 404(a) eller SOX 404(a og b) compliance. Her viser undersøgelsen, at respondenterne ikke ser samme nytteværdi som ved de direkte interne fordele, hvorved følgende er gældende:

- I spørgsmålet omkring virksomhedens evne til at rejse kapital ses, at det totale svar for 3 grupper var negativ med -0,03 for SOX 404(a), mens den var positiv med 0,08 for SOX 404(b) filers. Dette indikerer, at den eksterne værdi er højere, når revisor udtrykker en konklusion på effektiviteten af de interne kontroller.
- Respondenterne blev adspurgt, hvorledes de vurderede investorernes tillid til selskabet, hvorved SOX 404(a) har en positiv vurdering på 0,08 på tværs af alle 3 grupper, dog størst effekt ved large accelerated filers, som scorede effekten til 0,29. For SOX 404(b) var medianen på 0,27 for alle 3 grupper, og igen størst for large accelerated filers med en medianværdi på 0,33.
- I spørgsmålet om respondenternes tillidsvurdering af andre selskaber, som er omfattet af SOX 404, fremgår det, at det generelt anses for at have en positiv påvirkning. SOX 404(a) issuer har en median på 0,22, mens den for SOX 404(b) udgør 0,44 på tværs af de 3 grupper, hvilket i alle tilfælde indikerer, at respondenterne ser det som en positiv påvirkning.

Af undersøgelsen foretaget af SEC fremgår det af SEC at formålet med SOX 404 er:

"Section 404 requirements were intended to directly improve the quality of the information produced by companies' financial reports. Investors—not management—are the intended primary beneficiaries of Section 404. If compliance with Section 404 leads to improvements in financial reporting quality that are valued by users of financial statements from outside the corporation, this could reduce the cost of capital... Nonetheless, the evidence suggests that survey participants do not perceive the direct improvements in the reporting process to affect the companies' dealings with capital market participants."

Der ses således en forskel i den nytteværdi, som virksomhederne selv ser, og i forhold til den primære hensigt med SOX 404, hvorved det i højere grad er de eksterne interessenters værdi, som lægges til grund. Undersøgelsen foretaget af SEC har indikeret, at virksomhederne ser en negativ eller meget begrænset øget evne til at rejse kapital ved at være omfattet af SOX 404. Respondenterne vurderer dog alle, at SOX

404 compliance øger investorernes tillid til selskabet, hvilket indikerer en mismatch mellem respondenternes svar, da man på den ene side ikke vurderer at være bedre stillet til at rejse kapital, men på den anden side vurderer, at det har en positiv effekt på investorernes tillid til selskabet. Dette kan således indikere bias blandt respondenterne.

Undersøgelsen behandler ikke dette yderligere, men har som supplement foretaget et interview med 30 regnskabsbrugere om, hvordan informationer omkring selskabernes interne kontrol over regnskabsaflæggelsen påvirker deres beslutningstagen. Respondenterne i interviewet fordeler sig som følger:

- 8 respondenter fra institutionelle investeringsselskaber, dækkede både *"fixed income"* og *"equity"* investeringer.
- 5 respondenter fra 2 kreditinstitutter, hvorved fokus var på deres perception ved udarbejdelse af kreditanalyser og beslutningsprocessen omkring udlån.
- 15 respondenter fra 6 selskaber som yder *"security analysis"*. Disse er adspurgt, hvorvidt oplysninger om selskabernes interne kontrol over regnskabsaflæggelsen påvirker deres anbefalinger.
- 2 respondenter fra et kreditvurderingsbureau er adspurgt om, hvorvidt og hvordan informationer omkring selskabers interne kontrol over regnskabsaflæggelsen anvendes, og hvorledes det påvirker en beslutning omkring en given rating.

Ud af de foretagne interview fremgår følgende af de foretagne interviews:³⁶

- *"Most users asserted that the separate annual evaluations of the effectiveness of ICFR by both management and auditors increase their level of confidence in the quality and reliability of companies' financial reports for a number of reasons... Specifically, the users generally believe the requirements of Section 404 cause management to: a) better understand financial reporting risks; b) put in place appropriate controls to address financial reporting risks; and c) address internal control deficiencies in a more timely fashion."*
- *"The typical view among users is that disclosures of material weaknesses pursuant to Section 404 have an impact on the user's decision-making process. With regard to this aspect, the users generally view Section 404 requirements as being particularly beneficial because, when ICFR is*

³⁶ https://www.sec.gov/news/studies/2009/sox-404_study.pdf s.85 – 92.

effective, the associated disclosures provide evidence of potential financial reporting problems in a standardized way that is simple to analyze and, when ICFR is ineffective, the associated disclosures allow users easily to identify evidence of potential financial reporting problems.”

- *“Some consider the existence of a material weakness to be a sufficiently serious risk factor to make it a binary (pass/fail) input into the decision-making process. A majority of users interviewed, however, described evaluating material weaknesses based on their severity and find their effect on the decision-making process to depend on those considerations. On the one hand, users in this second group typically perceive material weaknesses that are narrow in scope and related to a single area of financial reporting as less severe, because these weaknesses are anticipated to be corrected within a year.”*
- *“Regardless of how each individual user uses Section 404 disclosures, there is a consensus that material weaknesses represent “red flags” in that management either is not receiving the information needed to effectively manage and report on its business or is receiving information that is not sufficiently reliable.”*
- *“...Furthermore, users typically do not perceive Section 404 compliance costs to be significant when compared to the costs of a financial reporting failure.”*

Det fremgår af undersøgelsen foretaget af SEC, at de eksterne regnskabsbrugere i høj grad ser værdi i oplysningerne omkring ICFR. Dette både værnede i form af garanti omkring den centrale ledelses indsigt i selskabet, men ligeledes også som direkte input i regnskabsbrugers beslutningsproces.

Ud fra respondenternes svar fremgår det, at en svaghed i de interne kontroller over den finansielle rapportering ikke nødvendigvis har en uanfægtelig påvirkning på deres beslutning, men at man derimod vurderer den identificerede svaghed og danner sine vurderinger ud fra signifikansen af forholdet. Respondenterne vurderede ligeledes omkostningen - forbundet med kravene til SOX 404 – for ikke at være væsentlig sammenholdt med konsekvenserne af at aflægge et regnskab, som ikke er retvisende. Sidstnævnte har en række erhvervsskandaler i den grad understreget, bla. tidligere nævnte OW Bunker sagen i Danmark.

3.2.2 Uvildig undersøgelse af Restatements for selskaber med SOX 404(b) frihed

I et andet studie foretaget af “U.S Government Accountability Office” herefter kaldet (GAO) i juli 2013 (Internal Controls, SEC Should consider requiring Companies to Disclose Whether they Obtained an Auditor Attestation) er det undersøgt, hvorvidt kvaliteten af den finansielle rapportering er den samme, om man er

en non-accelerated filer eller, hvis man er underlagt SOX 404(b) kravene. Som tidligere nævnt, er der en undtagelse for kravene i SOX 404(b) i henhold til *The Dodd-Frank Act*, som nærværende studie belyser.

GAO er en uafhængig organisation, som udfører opgaver på vegne af den amerikanske kongres, også omtalt som *"The Congressional watchdog"* Organisationen supporterer kongressen i at varetage deres konstitutionelle ansvar³⁷.

I undersøgelsen er 6.436 finansielle restatements i perioden 2005 til 2011 undersøgt. Disse restatements er indsendt til SEC af enten A. *"Exempt Companies"* (Non-accelerated filer) eller B. *"Nonexempt Companies"* (Accelerated eller large accelerated filer). Fordelingen mellem A. og B. fremgår af nedenstående figur, som er udarbejdet af GAO.

Year	Number of exempt companies	Number of nonexempt companies
2005	6,333	4,256
2006	5,858	4,455
2007	5,530	4,437
2008	5,915	4,166
2009	6,285	3,697
2010	6,166	3,586
2011	5,459	3,671

Figur 5: Antal af non-accelerated vs. accelerated filers fra 2005 – 2011. ³⁸

De 6.436 restatements undersøgelsen behandler, er indsendt af 4.536 børsnoterede virksomheder, hvoraf 2.834 vedrører klasse A. selskaber. Undersøgelsen har deslige påvist, at størstedelen af restatements foretages af klasse A. selskaber, hvorved undtagelsesbestemmelsen for SOX 404(b) er anvendt. Nærmere betegnet gør følgende sig gældende³⁹:

- *"Except for 2005, the percentage of exempt companies restating their financial statements exceeded the percentage of nonexempt companies restating."*
- *"The percentage of exempt companies restating their financial statements rose in 2010 to 7.6 percent and remained constant in 2011... At the same time, starting in 2010, the percentage of*

³⁷ <http://www.gao.gov/about/index.html>

³⁸ Kilde for figur: <http://www.gao.gov/assets/660/655710.pdf> s. 10.

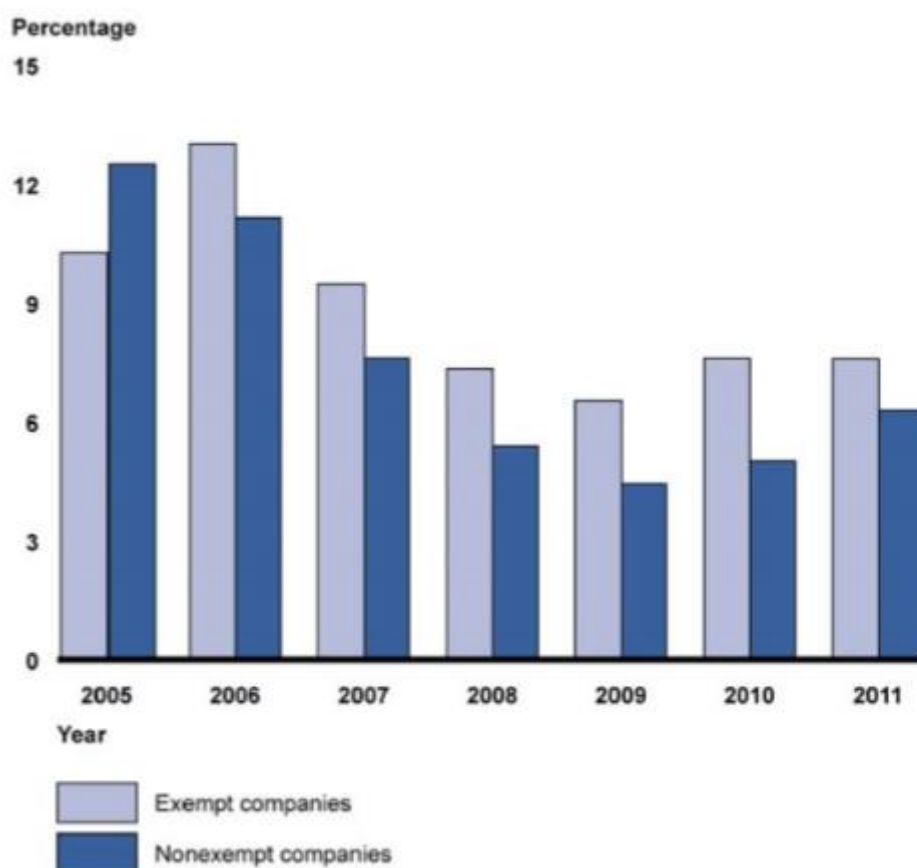
³⁹ <http://www.gao.gov/assets/660/655710.pdf> s. 14.

nonexempt companies restating has been on the increase. In addition, from 2005 to 2011, on average, almost 64 percent of companies restating were exempt companies, which made up 60 percent of our total population.”

- *“...in 2009, Audit Analytics found that for companies that did not obtain an auditor attestation and stated that they had effective internal controls, their financial restatement rate was 46 percent higher than the restatement rate for companies that had obtained an auditor attestation and stated that they had effective internal controls.”*

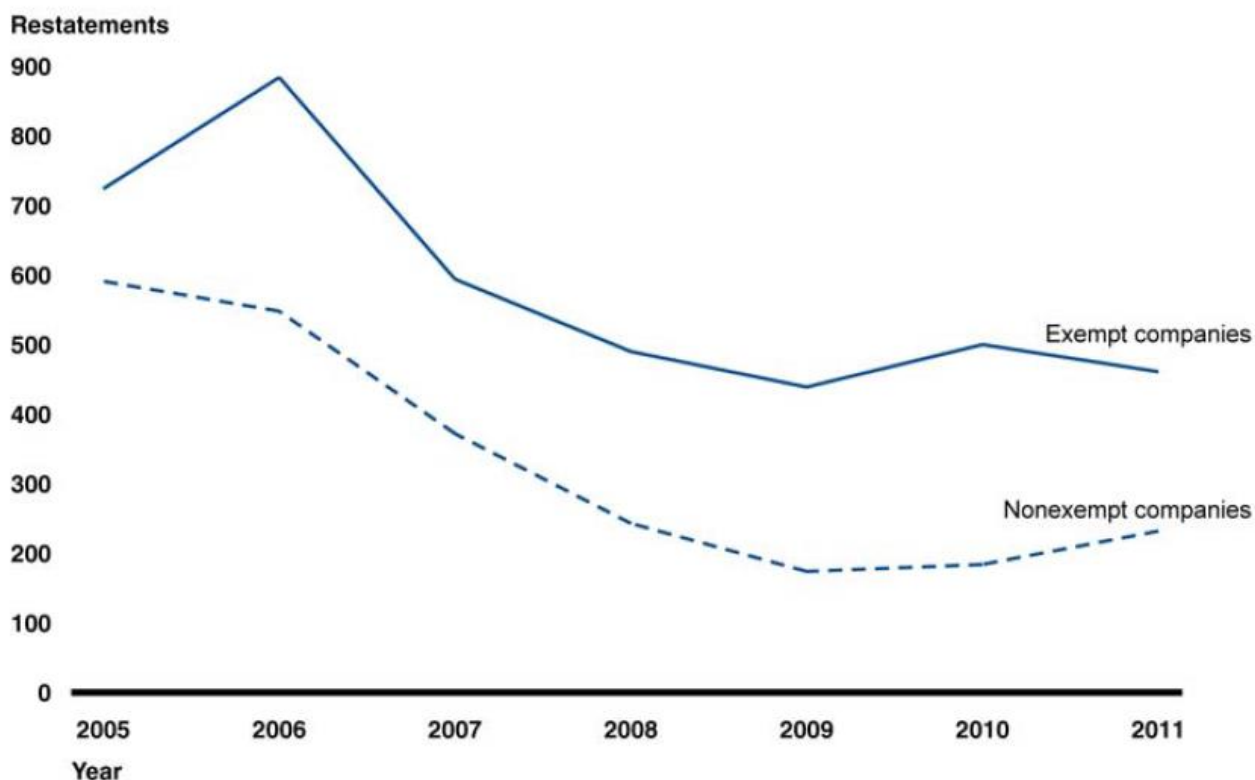
Der ses således en tendens til, at selskaberne, som ikke har en ekstern revisor til at attestere efter SOX 404(b), har en højere grad af restatements og mere fejlbehæftede regnskaber som følge. Heraf må det udledes, at den eksterne revisor igennem SOX 404(b) er medvirkende til at reducere antallet af regnskaber, som bliver aflagt på et ikke retvisende grundlag.

Nedenstående figurer illustrerer, hvorledes restatements fordeler sig imellem klasse A. og B. virksomheder, henholdsvis i procentuelværdi af restatements i selskabssegmentet ud fra det samlede antal selskaber i de 2 respektive segmenter. Dernæst opgjort i nominel antal restatements målt pr. segment.

Figur 6: Fordeling af restatements mellem klasse A. og B. virksomheder i %-værdi⁴⁰

⁴⁰ Kilde for figur: <http://www.gao.gov/assets/660/655710.pdf> s. 15.

Figur 7: Fordeling af restatements i nominalværdi pr. segment.⁴¹

Ud fra overstående data kan det således tænkes, om selskabets størrelse er en medvirkende faktor til, at niveauet af restatements er højere for klasse A. selskaber. Implicit må det antages, at organisationens størrelse har en betydning for omfanget og kvaliteten af den interne kontrol, der er tilstede. Omend der ikke kan fremvises et direkte forhold mellem den absolutte værdi af aktier i fri handel og til organisationernes størrelse, må det alt andet lige antages, at dette skalér i proportioner alt efter den samlede *public float* værdi.

I undersøgelsen ses der nærmere på, hvorvidt omfanget af restatements er berørt af den forventede forskel til organisationernes størrelse baseret på, om man er klasse A. eller B. issuer. Dette er sket ved at undersøge mængden af restatements mellem klasse A. selskaber, hvor nogle af disse frivilligt har valgt at følge bestemmelserne i SOX 404(b). Heraf fremviser undersøgelsen, overraskende, følgende:

- *"...the percentage of financial restatements by exempt companies that voluntarily complied with the requirement is generally lower than that of exempt companies that did not voluntarily comply. From 2005 through 2011, on average, 7.5 percent of exempt companies that voluntarily complied*

⁴¹ Kilde for figur: <http://www.gao.gov/assets/660/655710.pdf> s. 14.

restated their financial statements compared to 8.9 percent of restating exempt companies that did not voluntarily comply.”

Ud fra data i undersøgelsen ses det, at klasse A. selskaber, som frivilligt har fulgt bestemmelserne i SOX 404(b), omend data grundlaget er begrænset, har en lavere procentuel grad af restatements sammenholdt med de øvrige non-accelerated filers, som alene er omfattet af SOX 404(a). Dette understøtter betragtningen om, at den eksterne revisors arbejde i forbindelse med SOX 404(b) og PCAOB audit standard 5 reducerer risikoen for, at der aflægges ikke retvisende regnskaber.

Year	Exempt companies that did not voluntarily comply			Exempt companies that voluntarily complied			Total exempt companies		
	Total number	Total number restating	Percent restating	Total number	Total number restating	Percent restating	Total number	Total number restating	Percent restating
2005	6,253	643	10.28%	80	7	8.75%	6,333	650	10.26%
2006	5,755	750	13.03	103	12	11.65	5,858	762	13.01
2007	5,370	513	9.55	160	12	7.50	5,530	525	9.49
2008	5,659	418	7.39	256	17	6.64	5,915	435	7.35
2009	5,850	387	6.62	435	24	5.52	6,285	411	6.54
2010	5,816	453	7.79	350	16	4.57	6,166	469	7.61
2011	5,160	392	7.60	299	23	7.69	5,459	415	7.60

Figur 8: oversigt over restatements mellem non-accelerated filers sammenlignet med frivillig SOX 404(b) compliance.⁴²

GAO har i forbindelse med deres undersøgelse spurgt SEC embedsmænd og en branchespecialist omkring årsagerne bag trendudviklingen. Igennem denne dialog af overnævnte fremhæves følgende som værende årsagsmedvirkende:

- *“...a recent Audit Analytics report found that approximately 57 percent of restatements disclosed in 2011 were defined as revision restatements, the highest level since 2005 (the first full year of the disclosure requirement). According to the report, revision restatements generally do not undermine reliance on past financials and are less disruptive to the market. SEC officials noted that although restatements by nonexempt companies have increased, as illustrated in the Audit Analytics report, they may be less severe as a result of higher numbers of revision restatements, fewer issues per restatement, and a lower cumulative impact on the company’s net income.”*

Alt imens at klasse A. selskaber har en højere grad af restatements end klasse B. selskaber, så fremgår det ydermere, at SEC ser en større del af klasse B. selskabernes restatements til at vedrøre *revision*

⁴² Kilde til figur: <http://www.gao.gov/assets/660/655710.pdf> s. 17.

restatements, hvilket vil sige, at omtalte ikke påkræver en 8-K form, 4.02 offentliggørelse om, at tidligere perioders finansielle rapportering ikke længere er retvisende.

Det udledes således af undersøgelsen foretaget af GAO, at compliance med SOX 404(b) i sig selv er medvirkende til, at der generelt aflægges flere regnskaber med et retvisende billede og uden fejl, som senere bliver opdaget, men ligeledes at de fejl, som efterfølgende bliver korrigeret, i større grad har mindre finansiell betydning for selskabets aflagte regnskaber. Heraf må det endvidere fremhæves, at processen i at en ekstern revisor skal erklære sig om kvaliteten af de interne kontroller over den finansielle rapportering, medvirker til øget kvalitet som helhed.

3.2.3 Implikationer ved, og regnskabsbrugers værdi af, oplysninger om svagheder og mangler i den interne kontrol

I nærværende afsnit undersøges nogle af de implikationer, der opstår ved, at der oplyses om svagheder i selskabernes interne kontroller over den finansielle rapportering samt regnskabsbrugers værdi heraf.

Indledningsvis er det vigtigt at afdække, at der sondres imellem grad af svagthed i den interne kontrol. Dette defineres i appendix A til læsevejledningen af *"Auditing Standard No. 5"* under PCAOB.⁴³ Oplysningerne kan variere fra *"Deficiency"* (mangel), hvilket indebærer, at en kontrol ikke tillader medarbejdere eller ledelsen i deres normale arbejdsgang og tildelte opgaver, at opdage eller forebygge fejl rettidigt. En *"Material deficiency"* (væsentlig mangel) er en svagthed eller kombination af mangler i den interne kontrol, som er mindre væsentlig end en væsentlig svagthed, men som er væsentlig nok til, at de, som er ansvarlige for overvågning af den interne kontrol, skal være opmærksomme herpå. Slutteligt er der betegnelsen *"Material weakness"* (væsentlig svagthed), som definerer en mangel eller en kombination af mangler i den interne kontrol, som tilvejebringer *"a reasonable possibility"* (overvejende sandsynligt) at en væsentlig fejl i selskabets finansielle rapportering ikke vil blive opdaget eller forebygget i tide.

I en undersøgelse foretaget af (Costello og Wittenberg-Moerman, 2011) blandt 2.828 lånefaciliteter til 788 låntagere, er effekten ved rapporterede svagheder vedrørende ICFR gennemgået, både i perioden inden oplysningerne er afgivet til perioden, hvor svaghederne korrigeres af selskaberne og perioden efterfølgende. Undersøgelsen fremviser, at gennemsnittet for finansielle covenants⁴⁴ er 1.64 pr. facilitet før en svagthed i den interne kontrol rapporteres. Undersøgelsen afdækker, overraskende, at en rapporteret

⁴³ https://pcaobus.org/Standards/Auditing/Pages/Auditing_Standard_5_Appendix_A.aspx

⁴⁴ Finansielle covenants forstås som betingelser fastsat af långiver, ofte som finansielle nøgletal som skal overholdes.

svaghed i den interne kontrol er medvirkende til en reduktion i antallet af covenants, nærmere betegnet 22% i undersøgelsen. Et sådant fald begrundes med, at man i lavere grad kan stole på de finansielle nøgletal, hvorfor långiver bevæger sig i andre retninger, enten ved højere sikkerhedsstillelse i lånene, ved at hæve låneomkostningen for låntager eller ved anvendelse af andre nøgletal, såsom rating bureaux kredit rating af virksomheden til at afgøre kreditværdigheden.

Undersøgelsen har ydermere identificeret, at konsekvenserne ved en mangel eller svaghed i den interne kontrol først får reel betydning, når svagheden ikke er afgrænset til et bestemt regnskabsområde, men er på selskabsniveau, hvilket afhandlingen definerer som *Material deficiency* ud fra definitionen bragt i undersøgelsen. Endvidere ses der en effekt hos långiver alt efter om svaghederne korrigeres eller forbliver ukorrigerede⁴⁵:

- *"The coefficients on Uncorrected*Company-High and Corrected*Company-High indicate that more widespread internal control problems result in more serious changes in loan contractual terms... Loans issued to firms with a higher number of company-level weaknesses have a more pronounced decrease in financial covenants, a larger increase in the interest rate, a higher probability of being secured and a lower probability of using financial ratio-based performance pricing provisions."*

Det er interessant at se, hvorledes rapporterede svagheder i den interne kontrol har en direkte sammenhæng med långivers opfattelse af kvaliteten af den finansielle rapportering hos selskaberne. Overnævnte undersøgelse har belyst et interessant punkt, hvor der ses en sammenhæng mellem revisors arbejde, SOX 404(b), og hvorledes dette benyttes af institutionelle regnskabsbrugere. Undersøgelsen har belyst, at væsentlige rapporterede mangler i den interne kontrol, har en påvirkning på lånevilkårene hos låntager, herunder højere rente som følge af risikotillæg og yderligere sikkerhedsstillelse. Samtidigt er det belyst, at långivere anvender andre faktorer end de finansielle nøgletal til at vurdere kreditværdigheden af selskaberne, når der er rapporteret om væsentlige ICFR mangler.

En undersøgelse foretaget af (Johnstone, Li and Rupley 2011) har undersøgt effekterne på corporate governance, når der offentliggøres en væsentlig svaghed i ICFR. Herved undersøges, hvordan omtalte påvirker udskiftning af medlemmerne i det øverste ledelsesorgan, revisionsudvalget og den daglige direktion.

⁴⁵ <http://faculty.chicagobooth.edu/Regina.Wittenberg%20moerman/research/pdf/ImpactFinancialReportingQualityDebtContracting.pdf> s. 17

Undersøgelsens analyse tager udgangspunkt i en logistisk regressionsanalyse i 733 tilfælde af rapporterede væsentlige svagheder i den interne kontrol af amerikanske virksomheder i perioden 2004 – 2007. Herved har undersøgelsen forsøgt at undersøge den binære variable, om der er sammenhæng mellem offentliggørelse af en væsentlig svagthed i ICFR og rotation i det centrale ledelsesorgan og revisionsudvalget ved at sammenholde omtalte med ikke modificerede påtegninger af 3.602 øvrige virksomheder i henhold til SOX 404(b). Undersøgelsen havde følgende resultater:⁴⁶

- *"Firms disclosing an ICMW are more likely to experience director turnover ($X^2 = 11.08$, $p = 0.001$), audit committee turnover ($X^2 = 240.13$, $p < 0.001$), CEO turnover ($X^2 = 3.47$, $p = 0.062$), and CFO turnover ($X^2 = 33.94$, $p < 0.001$)..."*

Af de opnåede resultater ses det, at P værdien⁴⁷ i tilfældet på nær for CEO'er er under 5%, hvilket betyder at nulhypotesen om, at der ikke er sammenhæng mellem udskiftning i det centrale ledelsesorgan eller revisionsudvalget, er forkastelig, undtaget CFO'er. Chi i anden indikerer størrelsesforskellen mellem de forventede og de observerede værdier, og påpeger således uafhængighed mellem hypoteserne og understreger, at der er sammenhæng imellem offentliggørelse af en væsentlig svagthed i den interne kontrol over finansiell rapportering og udskiftning i ledelse og revisionsudvalg.

Undersøgelsen viser på samme tid, at der er sammenhæng imellem evnen til at "remediate" (løse) en rapporteret væsentlig svagthed i den interne kontrol og til kompetenceniveauet hos det centrale ledelsesorgan og revisionsudvalg men også, at der er sammenhæng mellem evnen til at løse en væsentlig svagthed og til udskiftning i revisionsudvalget som følge: (ibid. s. 27).

- *"remediation of ICMWs is positively associated with turnover of audit committee members ($X^2 = 2.319$, $p = 0.064$), but not with turnover of board members or top management..."*

Det ses, som ved tilfældet ovenfor, at der ikke er P værdi under 0,05, hvorfor almindelig statistisk konfidensinterval på 95% ikke er gældende, omend effekten stadig fremstår.

⁴⁶

<https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=327083003119117029029030097021031107026015032006043044006103067007099119090002113065017028043099109098119072071080106104094113024055038007038113107122122127070120001030083066003004095008067126111102118118090025028097090024025086127030085007021120102&EXT=pdf> s. 23

⁴⁷ Sandsynligheden for, at H0 (nulhypotesen) er troværdig. $<0,05 = 95\%$ overbevisning for at H0 er forkastelig.

Delkonklusion

Ud fra undersøgelserne gennemgået i dette afsnit ses det, at der i alle tilfælde er tale om værdiskabelse i tilliden til den finansielle rapportering, der afgives af selskaberne, når de er omfattet af SOX 404. Dette understreges yderligere, når en ekstern revisor udtrykker en konklusion omkring ledelsens vurdering og egen test af kvaliteten af de interne kontroller over den finansielle rapportering. Resultaterne i afsnittet har endvidere påvist, at hverken selskaberne eller interessenterne anser SOX 404 som en simple compliance-øvelse, men derimod som et omfattende regelsæt. Samtidig er det bevist, at antallet og omfanget af restatement er større for selskaber, som er omfattet af undtagelsesbestemmelserne til SOX 404(b), jf. Dodd-Frank Act, section 989g, i forhold til dem, som ikke er omfattet.

Det kan konkluderes, at selskaberne såvel som regnskabsbrugerne ser fordele i, at en ekstern revisor udtrykker en konklusion omkring kvaliteten af de interne regnskabskontroller. Selskaberne ser det hovedsageligt som en validering af deres eget arbejde og som sikkerhed for det øverste ledelsesorgan samt revisionsudvalg, og i mindre grad i forhold til de eksterne attributter, såsom evne til at rejse kapital. Derimod gælder det for regnskabsbrugerne, at det er medvirkende til øget tillid og transparens. Undersøgelserne har vist, at revisionsudvalgene ser værdi i, at den eksterne revisor erklære sig om SOX 404(b), men samtidig viser undersøgelsen, at der er sammenhæng i udskiftning i revisionsudvalgene og ved offentliggørelse af væsentlige svagheder i den interne kontrol, hvorfor der for amerikanske selskaber antages at være et større incitament til at varetage sit hverv med et professionelt ansvar, men også tilvejebringer regnskabsbruger med et måleværktøj for evnerne hos den øverste ledelse og revisionsudvalg.

Kapitel 4 – Det europæiske paradigme

Dette afsnit har til formål at belyse den europæiske løsning på erhvervsskandalerne og krisen igennem 00'erne. Nærværende afsnit vil belyse den vej, man har valgt at tage i Europa i form af direktivændringer i forbindelse med implementeringen af Euro-SOX, EU-forordningen i form af Grønbogen men også den nye ISA standard pålagt PIE selskaber, ISA 701.

Formålet hermed er at belyse, hvorledes man har grebet situationen an i Europa, og samtidig danne grundlag for en parallel sammenligning med det amerikanske paradigme.

4.1 Euro-SOX – Europas modernisering af selskabsretten

I 2001 blev der udpeget en højtstående ekspertgruppe til at påbegynde arbejdet med modernisering af selskabsloven og gøre de europæiske selskaber mere konkurrencedygtige, samt være medvirkende til at genskabe investortilliden. Dette arbejde resulterede i en færdig rapport i 2002 *"A modern regulatory framework for company law in Europe"* og har efterfølgende udmøntet sig i det medierne og branchefolk betegner som Euro-SOX (herefter kaldet ESox).

I Europakommissionens (herefter kaldet kommissionen) egen kommentering på rapporten har der været en række vejledende kriterier, som skal danne grundlag for, hvad lovgivningen skulle overholde, men også henlede fokus på: ⁴⁸

- *Nærhed og proportionalitet*
- *... skal anvendes fleksibelt, men baseret på faste principper*
- *Den bør medvirke til at påvirke den internationale udvikling på reguleringsområdet*

Det forstås, at det initiale arbejde forud for omtalte rapport startede allerede inden årtusinde skiftet, og er således forudgående for US-SOX, som tidligere omtalt blev implementeret i 2002. Det undrer forfatteren, at man ikke har søgt internationalt samarbejde og homogenitet i lovgivningen inden implementeringen af US-SOX fra EU. I den kommenterede rapport fra kommissionen omtales:

⁴⁸ https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/media/modernisering_selskabsretten.pdf

"... Sarbanes-Oxley Act en lov, der blev vedtaget den 30. juli 2002 i kølvandet på en række skandaler, står som en hurtig reaktion."

"... Kommissionen har indgået en intens reguleringsmæssig dialog med henblik på at kunne forhandle sig frem til acceptable resultater med de amerikanske myndigheder..."

"På mange områder deler EU de overordnede mål og principper i Sarbanes-Oxley Act og på visse områder findes der allerede lignende, solide reguleringsmæssige bestemmelser i EU."

Overstående fremstår således modstridende med ønsket om *at påvirke den internationale udvikling på reguleringsområdet*. Ikke desto mindre er tilfældet i dag, at der eksisterer to paradigmer for kravene pålagt selskaberne.

Arbejdet med omtalte rapport og efterfølgende dialog mellem interessenterne endte ud i en række direktivændringer til EU's 4. og 7. direktiv samt modernisering af det 8. direktiv. Det 4. og 7. direktiv omfatter retningslinjer for de konsoliderede og ikke konsoliderede regnskaber, mens det 8. direktiv behandler den lovpligtige revision. Ændringerne til 4. og 7. direktiv blev indført igennem ændringsdirektivet 2006/46/EF af 14. juni 2006.

Ændringsdirektivet bragte en række yderligere oplysningskrav, herunder ikke balanceførte arrangementer, transaktioner med nærtstående på ikke markedsmæssige vilkår⁴⁹, men mere interessant er tiltagene omkring god selskabsledelse, samt kravet om oplysning af selskabets interne kontrol- og risikostyringssystem⁵⁰. Afhandlingen vil ikke kommentere yderligere på det bagvedliggende af disse ændringer, men henviser til afhandlingens kapitel 2, hvorved omtalte er behandlet i forbindelse med gennemgang af årsregnskabslovens § 107b, og kommentering af anbefalingerne for god selskabsledelse. Det nævnes dog, at omtalte god selskabsledelse er såkaldt *soft law*, hvorfor der er tale om *comply or explain* tilgang.

Moderniseringen af det 8. direktiv skete igennem 2006/43/EF af 17. maj 2006 og omfatter de grundlæggende regler for revision på europæisk niveau, men også regler omkring tilsyn fra de enkelte medlemslande i form af et kvalitetssikringssystem⁵¹. Formålet med et nyt direktiv var at styrke revisors uafhængighed, konkurrenceevne med også at gøre den lovpligtige revision mere homogen på tværs af

⁴⁹ Ændringer til artikel 43 i direktivet

⁵⁰ Indførsel af artikel 46a i direktivet

⁵¹ Artikel 29. i direktivet

landende i EU. Danmark havde dog allerede i forbindelse med ændringen af revisorloven i 2003 implementeret et sådant revisortilsyn.

En af de væsentlige ændringer ved indførsel af det 8. direktiv er implementeringen af revisionsudvalg⁵², hvilket i dansk regi blev indfaset i revisorloven. Der henvises til kapitel 2 for en dybere gennemgang heraf. Ydermere indførte ændringer til det 8. direktiv krav om partnerrotation på revisionskunderne, hvorved der mindst hvert 7. år skal ske rotation, og hvor den afgående revisor har en 2-årig nedkølingsperiode, hvor omtalte ikke må revidere selskabet. Som tidligere nævnt blev ændringerne implementeret i Danmark i form af revisorloven og lov nr. 468 af 17 juni 2008, som blev behandlet og vedtaget 3. juni 2008. Et væsentligt punkt her var udfasning af de gamle revisionsstandarder (RS) og overgangen til (ISA) standarderne, og herved et farvel til revision af ledelsesberetningen og overgang til udtalelse om ledelsesberetningen, en væsentlig lempelse for revisorerne. Den nye revisorlov medførte en opdatering af erklæringsbekendtgørelsen og herved udfasning af (RS) standarderne, som blev erstattet med de ajourførte ISA standarder i 2009. Det revisionstekniske udvalg under FSR oversatte disse standarder til dansk, som efterfølgende blev godkendt af EU og endelig implementeret for revisioner påbegyndt efter 15. december 2010.⁵³

Det ses således at man med ESox ønskede øget transparens og indsigt for regnskabsbrugerne, en mere homogen tilgang til revision på tværs af Europa, men samtidig også et ønske om større uafhængighed og konkurrence hos revisorerne. Europa har bevæget sig i samme retning som i USA med indfasning af rotationsregler, revisionsudvalg og øvrige punkter, men har ikke taget de samme strenge tiltag i form af erklæring om kvaliteten af de interne regnskabskontroller, og man har ikke indført de samme begrænsninger på *non-assurance services* (herefter kaldet NAS), som er tilfældet ved US-SOX. Sidstnævnte skete først i EU regi i form af Grønbogen i 2010, som resulterede i godkendt lovforslag i 2014.

⁵² Artikel 41. i direktivet

⁵³

http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Revision%20og%20andre%20erklæringsopgaver/Internationale%20Standarder%20om%20Kvalitetsstyring%20og%20Revision%20samt%20yderligere%20krav%20i%20følge%20danske/Oversigt%20over%20ISAer%20udsendt%20siden%202009%20-%20i%20DK%20april%202011

4.2 Grønbogen og den nye EU-forordning

I kølvandet på finanskrisen i 2007 og som følge af en række konkurser, blev der skabt en samfundsdebat omkring revisors rolle og arbejde. Hvorledes var det muligt, at selskaber med blanke revisionspåtegninger kunne gå konkurs på stribe efterfølgende?

Det resulterede i, at man fra kommissionen påbegyndte arbejdet med at afdække de underliggende forhold og herunder revisors færden. Dette arbejde endte i, hvad der i dansk forstand omtales som Grønbogen, men er i oprindelig form betegnet *"Audit policy: Lessons from the Crisis."* I denne rapport behandles en række problemstillinger omkring gældende og mulige ændringer til lovgivningen, for at sikre øget uafhængighed og kvalitet i revisors arbejde, men også at genskabe tilliden til revisor. Af de centrale elementer i Grønbogen kan følgende fremhæves som værende relevant for afhandlingen:

*"...Revisorerne bør oplyse, hvilke elementer der blev kontrolleret direkte, og hvilke der blev kontrolleret ud fra en faglig vurdering, interne modeller, hypoteser og ledelsesforklaringer."*⁵⁴

"Hovedansvaret for at formidle pålidelige finansielle data påhviler de reviderede enheders ledelse, men revisorerne kan spille en vigtig rolle ved at sætte spørgsmålstejn ved ledelsens oplysninger ud fra et brugersynspunkt." (Ibid.)

*"Det kunne også overvejes, i hvilket omfang oplysninger af offentlig interesse, som er til rådighed for revisorerne, bør videregives til offentligheden. Eksempler på sådanne oplysninger kunne være virksomhedens udsættelse for fremtidige risici eller begivenheder..."*⁵⁵

"Situationer, hvor en virksomhed i årtier har udnævnt den samme revisionsvirksomhed, forekommer uforenelig med de ønskede standarder for uafhængighed..."

"Kommissionen vil gerne undersøge muligheden for at skærpe forbuddet mod, at revisionsfirmaer leverer tjenester uden for revisionsområdet."

⁵⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0561&from=EN> s. 7

⁵⁵ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0561&from=EN> s. 8

Det ses således, at man med Grønbogen ser et behov for markante ændringer til den information, som viderebringes til interessenterne, men også at dæmme op for revisors virke ved at fremhæve tvungen firmarotation og ikke alene partnerrotation. Dette i sig selv vurderer jeg som at sætte et spørgsmålstejn ved den enkelte revisors integritet og i en vis grad underkaster de principper og holdninger, som blev tilvejebragt igennem ESox. Hertil kan der stilles spørgsmålstejn ved om firmarotation øger kvaliteten, og i så fald, om omkostningen herved er i selskaberne såvel som interessenternes interesse?

Jeg finder det interessant, at man blot to år efter at kravene i forbindelse med ESox var pligtige at implementere for medlemslandene har set det nødvendigt, at komme med et debatoplæg til yderligere stramninger. Dette blive ikke mindre diskutabelt i lyset af kommissionens bemærkning om implementeringen af US-SOX, idet kommissionen bevæger sig i en til stadig konsekvent retning af US-SOX, men på samme tid har haft begrænset grundlag for at vurdere de tidligere direktivers ændringer.

Det i Grønbogen frembragte har også været subjekt for kommentering fra såvel erhvervslivet som revisorer og brancheinstitutter, da Grønbogen var særdeles omfattende. Den har således gennemgået flere revisioner som følge af høringsvarene. Herved har blandt andet FSR set sig kritisk på en række forhold, herunder (se bilag 2. for høringssvar fra FSR):

"Europakommissionen har med det fremlagte forslag kun i ringe grad lyttet til de mange kritiske høringssvar, som Europas erhvervsliv har indsendt i forlængelse af publikationen af grønbogen i oktober 2010. Derfor bliver de gode takter i det nu fremlagte forslag desværre overskygget af de store dele af forslaget, som vi ikke kan støtte."

"Kommissionen har således valgt at præsentere et forslag, der vil indskrænke erhvervsvirksomhedernes mulighed for frit at vælge revisionsvirksomhed og rådgivere og samtidig vil øge erhvervslivets omkostninger til revision. Hvis forslaget gennemføres, vil det indebære kvalitetsforringelser af rammerne for udførelse af revision, alene fordi Kommissionen ønsker at øge den oplevede uafhængighed."

"Vi kan ikke tilslutte os en præmis om, at finanskrisen kunne have været undgået, hvis de nu foreslåede regler allerede var indført. Dertil er de faktiske forhold mere komplekse."

Det fremgår af svaret fra FSR, at de ikke er tilhængere af tvungen firmarotation, men også at udbuddet af revision skal igennem obligatorisk udbud, samt at restriktioner for visse ydelser ud over revision øges,

såkaldte NAS (*Non-audit services*). FSR fremhæver i deres høringssvar, at de ser EU går enegang på visse områder fremfor et internationalt samarbejde og anvendelse af internationale regler og standarder. Sidstnævnte finder forfatteren så nærliggende med behandlingen af ESox, hvor EU omtalte USA som værende hurtige ude, men hvor man alligevel ikke søgte et internationalt samarbejde inden implementering af reglerne.

Arbejdet med Grønbogen og de efterfølgende høringssvar resulterede i en forordning, som blev implementeret den 16 april 2014, mærket (EU) Nr. 537/2014. Igennem denne forordning gør det sig gældende at:

- Der indføres et loft over honorar for godkendte NAS ydelser, baseret på et gennemsnit af de 3 forudgående års revisionshonorar. Herved må honoraret ikke overstige 70% af omtalte snit⁵⁶
- I medfør af artikel 5 i forordningen implementeres en række forbud mod NAS, hvorved den underskrivende revisor ikke må påtage sig disse. Dette gør sig gældende for skatterelaterede ydelser, herunder beregning af skat, udfyldelse af blanketter mv. men også øvrige ydelser såsom ledelsesskøn, bogføring og lønrelaterede ydelser. Listen er ganske omfattende og nævner en lang række ydelser vedrørende selskabets ordinære drift såsom kapitalstruktur og investeringsstrategi.
- Der blev anført uniforme oplysningskrav for revisionspåtegningen på tværs af EU. Disse har på de fleste områder været gældende i Danmark forinden. Dog omfatter forordningen, at revisionspåtegningen skal omfatte en beskrivelse af de væsentligste risici og revisors arbejde til imødekomme heraf, hvilket ultimativt har udformet sig i form af en ny revisionsstandard, ISA 701.⁵⁷
- Tvungen revisionsfirma-rotation for PIE selskaber efter 10 år (med mulighed for forlængelse 1 gang), hvorved det samme revisionsfirma maksimalt kan revidere det samme selskab i 20 år, hvorefter der er en afkølingsperiode på 4 år, hvor samme revisionsfirma ikke må revidere selskabet.

⁵⁶ Artikel 4 stk. 2 i forordningen.

⁵⁷ Artikel 10 stk. 2c.

Det ses af forordningen, at der er en overliggende målsætning om at øge samfundets tillid til revisors uafhængighed og til deres klientel. Det undrer dog skribenten om tiltagene er de rigtige, nærmere betegnet, om kvaliteten i revisionerne svækkes som følge af firmarotation og indførsel af NAS. Det må antages, at kendskabet til selskaberne er et centralt element i at lave en målrettet revision, herunder kendskab til ICFR. At tvinge revisioner i udbud og påbyde revisionsfirma-rotation er i al sammenhæng en medvirkende faktor til øget omkostning for selskaberne, men til hvilken gavn? Når revisor erklærer, at going-concern forudsætningen er opfyldt, er dette betinget af, at selskabet formår at betale regninger, når de forfalder, og kan fortsætte deres ordinære drift under normale markedskonditioner og med ønske om fortsat drift. Herved efterlades skribenten med spørgsmålet om Grønbogen har adresseret det essentielle, at regnskabsbrugerne får indsigt i de centrale informationer, som tilvejebringer deres beslutningsgrundlag, og om begrænsninger i ydelser fra revisionsfirmaerne og tvungen firmarotation har en betydning i denne sammenhæng? Det forstås således, at der implementeres en vægtning mellem indsigt i selskaberne og uafhængighed, hvilket kan være en udfordring for revisor, da indsigt på nogle områder vil øge kvaliteten i revisors arbejde generelt set.

Afhandlingen finder, at man i ringe grad har koncentreret sig om det faktuelle problem, at selskaberne, i kølvandet på det der betegnes som en af de største, hvis ikke den største krise siden 1930, er gået konkurs til trods for blanke revisionspåtegninger. Samfundstalen og medierne har utvivlsomt været medvirkende til at kaste lys på uafhængigheden mellem revisor og selskaberne, men frembringer samtidigt et præg af forventningskløftens urimelige forventninger med henvisning til tidligere omtalte going-concern forudsætning og ordinære markedskonditioner.

Man har igennem Grønbogen ændret markedskonditionerne for revisionsbranchen, men som sådan ikke ændret på selskabsloven for selskaberne eller foretaget ændringer til kravene omkring den interne kontrol for regnskabsaflægger.

Afhandlingen finder således at EU-forordningen ikke nødvendigvis har en positiv påvirkning

4.3 Centrale forhold og en ny revisionsstandard, ISA 701

Det intensive arbejde med Grønbogen og mediernes interesse i den manglende samfundsmæssige tiltro til revisors arbejde, må anses som værende medvirkende til, at IFAC og herunder IAASB har udstedt en ny revisionsstand gældende for regnskaber aflagt efter 15. december 2016. Dette er udformet i en ny revisionsstandard, ISA 701. Denne standard har til formål, i kontrast til Grønbogen, at øge interessenternes indsigt i selskaberne. Dette sker i medfør af implementeringen af *Key audit matters* (herefter kaldet KAM)

med herudover yderligere krav omkring revisors pligter i forbindelse med going-concern, som denne afhandling ikke vil behandle yderligere.

Selve formålet med en ny revisionsstandard har således været at øge regnskabsbrugernes indsigt i væsentlige forhold identificeret af revisor under revisionen, men også at sætte fokus på kommunikationen til de, som er ansvarlige for ledelse. I *exposure draft* udgivet af IAASB i 2013 omkring ændringerne fremhæves følgende som værende en fordel for dem, som får gavn af ændringerne:⁵⁸

“The primary beneficiaries of the IAASB’s work on auditor reporting will be investors, analysts and other users of the auditor’s report. An audit enhances the credibility of financial statements and can directly or indirectly improve the quality of financial reporting. Because the auditor’s report is the key deliverable addressing the output of the audit process for users of the audited financial statements, the IAASB is of the view that changes in auditor reporting may have positive benefits to audit quality or users’ perception of it...”

“Enhanced communicative value of the auditor’s report, providing more transparency about the audit that was performed.”

“Increased attention by management and those charged with governance to the disclosures in the financial statements to which reference is made in the auditor’s report (e.g., key audit matters, going concern, etc.), which may further improve the quality of financial reporting. “

“Renewed focus of the auditor on matters to be reported, which could indirectly result in an increase in professional skepticism, among other contributors to audit quality. “

“Enhanced communications between the auditor and those charged with governance, for example more robust dialogue about the key audit matters that will be communicated in the auditor’s report. “

Ud af IAASB egne udmeldinger kan det således antages, at det har været ønsket at skabe større transparens i form af kommunikation af centrale forhold identificeret i revisionen til gavn for regnskabsbrugere.

⁵⁸ <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/Complete%20ED%2C%20Reporting%20on%20Audited%20Financial%20Statements.pdf> s. 7

Herved må det antages, at omtalte i en vis grad er med til at mindske såvel asymmetrisk information såvel som forventningskløften mellem regnskabsaflægger, revisor og interessenterne.

I en undersøgelse foretaget af Köhler, Ratzinger-sakel og Theis (*The Effects of Key Audit Matters on the Auditor's Report's Communicative Value: Experimental Evidence from Investment Professionals and Non-professional Investor*, 2016) har man undersøgt blandt 89 professionelle regnskabsbrugere og 69 ikke professionelle, hvorledes en henholdsvis god og negativ omtale af KAM forhold påvirker deres opfattelse af selskabets robusthed.

En sådan undersøgelse har påvist, at de professionelle regnskabsbrugere vurderer selskabets økonomiske situation, og tilliden til selskabet øges, når der er negativ KAM omtale i revisorpåtegningen⁵⁹. Samtidig blev der ikke identificeret et mønster i besvarelsen fra de ikke professionelle regnskabsbrugeres opfattelse af henholdsvis positiv eller negativ KAM omtale. Det konkluderes i undersøgelsen, at KAM afsnittet i revisorpåtegningen ikke har nogen kommunikativ værdi for ikke professionelle regnskabsbrugere⁶⁰.

Det er i sig selv en spændende observation, at negativ KAM forhold har en positiv virkning på de professionelles opfattelse og vurdering af et regnskab. Indførslen af ISA 701 vil således være medvirkende til at øge indsigten i selskaberne for de professionelle regnskabsbrugere, men må antages også at øge presset på revisors integritet, hvor revisor på den ene side skal lave en retvisende redegørelse, og samtidig også skal sikre et godt kundeforhold med selskabet. Herved må det antages, at der igennem en revisionsproces må kommunikeres ganske omfattende omkring fremstillingen af KAM i revisorpåtegningen for PIE selskaber. Den centrale ledelse vil implicit have til formål at præsentere selskabet i det bedste lys, også i form af det aflagte regnskab, hvorved revisors mulige kritiske forhold i et KAM afsnit kan være særdeles diskutabelt imellem parterne. Nærværende undersøgelse har dog belyst, at disse forhold kan have en positiv virkning, navnlig ved offentliggørelse af kritiske forhold.

Delkonklusion

Det er igennem afsnittet set, at man i Europa har ønsket at øge revisors uafhængighed til de reviderede selskaber, hvilket blandt andet er sket ved implementering af revisor- såvel som revisionsfirma-rotation, men også i senere tid ved at indføre begrænsninger i de ydelser revisor må levere, når de reviderer selskabet. Samtidig har man i europæisk forstand gradvist øget den information regnskabsbrugerne får,

⁵⁹ S. 29 i undersøgelsen

⁶⁰ S. 33 i undersøgelsen

hvilket er sket i form af indførsel af oplysningskrav om selskaberne kontrol og risikostyringssystemer. I nogen grad har man påbudt selskaberne at øge deres egenkontrol i form af krav om revisionsudvalg. Der er således en klar forskel til den amerikanske tilgang, hvor egenkontrol er stadfæstet i lovgivningen og kræver test af de interne regnskabskontrollers kvalitet. Så omfattende er man ikke gået til værks i Europa til trods for, at man har haft et grundlæggende ønske om en samlet international tilgang til virksomhedsledelse, revisors uafhængighed samt til den information, der gives til regnskabsbruger.

Dette har ydermere resulteret i en ny revisionsstandard for PIE virksomheder, hvor revisor skal udtale sig om centrale forhold identificeret under revisionen. I dansk forstand er der ikke tilgængelig empiri på området, da de første revisioner med den nye standard først er ved at blive eksekveret. Et studie foretaget i Tyskland blandt professionelle regnskabsbrugere har dog indikeret, at KAM afsnittet har værdi i vurderingen af selskabets økonomiske stilling, men også tilliden til selskabet øges, når der adresseres negative forhold.

Det konkluderes, at man i europæisk forstand har valgt at tage en mildere tilgang over for virksomhederne ved i bred forstand at anvende *følg eller forklar* princippet og i begrænset omfang diktere oplysningskrav. Det er fortsat op til den centrale ledelse at vurdere omfanget af interne kontroller, og hvad der er et passende niveau.

Kapitel 5 – Sammenfatning og interview

Nærværende afsnit har til formål at sammenholde de forudgående kapitlers observationer og resultater og herved danne grundlag for en sammensmeltning, som tilvejebringer grundlaget for afhandlingens egen empiri i form af interview og herved afdækkes, hvordan selskaberne i europæisk sammenhæng ser den nuværende situation og eventuelle øgede krav for selskaberne.

5.1 Krav om intern kontrol.

Det er igennem afhandlingen observeret, at der både på europæisk, dansk og amerikansk niveau er krav om, at der er interne kontroller over regnskabsaflæggelsen og et risikostyringssystem. Tilgangen hertil er dog diversificeret, hvor man som virksomhed i USA er lovpligtig til at teste sine interne kontroller og attestere sig herpå som børsnoteret virksomhed, har man i Europa og Danmark en anden tilgang, hvor der skal oplyses omkring de væsentlige elementer i den interne regnskabskontrol og for risikostyringssystemet. Ydermere gør det sig gældende for amerikanske selskaber, at hvis værdien af aktier i fri handel overstiger USD 75m, skal en ekstern revisor erklære sig om effektiviteten af de interne regnskabskontroller.

Det er set af de resultater af amerikanske studier omkring effekterne ved implementering af US SOX, at de institutionelle regnskabsbrugere ser nytteværdi i, at virksomhederne skal erklære sig omkring de interne kontroller, men også at denne nytteværdi forøges, når en ekstern revisor også udformer en konklusion herom. Dette tangerer med observationer fundet i forbindelse med implementeringen af den nye ISA 701 erklæring, hvor centrale forhold identificeret af revisor skal oplyses i revisionspåtegningen. Det må således antydes, at de professionelle regnskabsbrugere ser værdi i et øget informationsniveau.

De facto rejser spørgsmålet sig, om omkostningen forbundet med egen og evt. ekstern kontrol af effektiviteten af de interne regnskabskontroller står mål med udbyttet. Det er igennem afhandlingen påvist, at der er en positiv sammenhæng mellem negativ KAM-omtale og de professionelle regnskabsbrugeres tillid til regnskaberne, samt at amerikanske studier har vist, at mangler eller svagheder i den interne kontrol giver et bedre beslutningsgrundlag for interessenterne og danner grundlag for at tage nødvendige tiltag for at begrænse risikoen i sit engagement i selskabet. Sidstnævnte er blandt andet set ved, at der ændres på covenants krav, såfremt der er mangler eller svagheder i den interne kontrol.

Slutteligt er det bemærket, at man på europæisk niveau til stadighed har øget kravene til revisor og selskaberne, mens man i USA har lempet kravene forbundet med SOX, senest i 2007. Det kan således

indikere, at man ikke har været grundige nok i forbindelse med implementeringen af direktivændringer i 2006, men også at USA har pålagt for mange selskaber en markant byrde ved US-SOX i 2002.

5.2 Asymmetrisk information, dannelse af forventningskløft og etablering af et ledelsesorgan

I afhandlingens kapitel 2 er det belyst, hvorledes asymmetrisk information er medvirkende til at ændre beslutningstagers adfærd og i værste fald at dreje det højere informationsniveau til egen vinding og gavn. Samtidig er det belyst, hvorledes en række danske erhvervsskandaler fremstår præget af asymmetrisk information mellem den daglige ledelse, det øverste ledelsesorgan og til interessenterne, hvorved eksemplet omkring OW Bunker-sagen belyste, at bestyrelsesformanden mente, at man havde et tilstrækkeligt risikostyringssystem, men alligevel måtte indsende en konkursbegæring kort efter børsnoteringen. Dette sår tvivl om, hvorvidt asymmetrisk information har gjort sig gældende, om manglende kvalifikationer, og om risikoprofilen blandt den øverste ledelse har matchet ejernes ønske. Asymmetrisk information er også medvirkende til dannelse af en forventningskløft mellem revisor og samfundet, hvor manglende indsigt i lovgivningen danner rum for, at interessenterne formoder, at revisorer foretager mere, end de reelt gør. Dette ses blandt andet på forståelsen af en risikobaseret revision, hvor revisor baserer sig på matematiske, statistiske udvælgelsesnormer for stikprøvevis gennemgang af selskabernes registreringer, hvor samfundet kan have en formodning om en total gennemgang af samtlige registreringer. Spørgsmålet, som står tilbage er således, hvorledes imperfekt information reduceres til et acceptabelt niveau? På europæisk plan er der ikke mange tilgængelige værktøjer for at veje og bedømme såvel revisionsudvalg som den centrale ledelse, hvis der ikke skeles til de driftøkonomiske resultater i regnskaberne. Hvorledes vægtes de bagvedlæggende risici, der pådrages, og det generelle tilsyn med virksomheden. Har selskaberne etableret et rettidigt fornødent risikostyringssystem, og har interessenterne mulighed for indsigt heri? Amerikanske studier har påvist, at US-SOX 404 compliance er medvirkende til at give ejerne og interessenterne et værktøj for indsigt og mulighed for selv at tage de fornødne tiltag, såfremt der er tale om mismatch. Samtidigt har undersøgelserne vist, at rapporterede svagheder og mangler i større grad har konsekvens for omtalte positioner og udskiftning i disse hverv.

At etablere det øverste såvel som daglige ledelsesorgan er ikke nogen ligefrem opgave. Asymmetrisk information kan være medvirkende til, at agenterne handler imod principalens interesser. Det er derfor belyst, at vigtigheden i overvågning er essentielt for at sikre, at interesserne af ejerne/bestyrelsen varetages på en tilfredsstillende måde. Regulatorisk er der hverken i USA eller på europæisk niveau anført

regler eller standarder for ansættelse af personer i centrale positioner i virksomheder af særlig offentlig betydning⁶¹, men bliver ladet op til principalen i de respektive led. Tilsyn må derfor antages at være central i denne forbindelse, og det er tidligere set, hvorledes mangel på samme kan have fatale konsekvenser, blandt andet ved IT Factory skandalen. Tilsyns krav er også et emne behandlet på internationalt plan i form af revisionsudvalg og offentligt kvalitetssikringstilsyn. Dette blev krav i USA i forbindelse med implementering af US-SOX, hvor det først senere på europæisk niveau blev krav som følge af direktivændringerne i 2006.

5.3 Interessenternes interesse og det retvisende billede

Det er igennem de forudgående afsnit observeret, at de professionelle regnskabsbrugere ser værdi i og fordele ved, at revisor ytrer sig. Dette gør sig gældende i såvel den undersøgte nytteværdi hos de institutionelle regnskabsbrugere i USA, såvel som nylige erfarne observationer i kølvandet på implementeringen af ISA 701. Det undrer herved skribenten, om man har været tilstrækkelige på europæisk plan. Med en diversificeret kultur og regulatorisk baggrund vurderes der ikke at have været en central tilgang til, og uniform behandling af informationerne tilvejebragt til interessenterne. Dette begrundes med, at man ved direktivændringerne til EU's 4, 7 og 8 direktiv i medfør af Grønbogen overlod de enkelte medlemslande til at implementere ændringerne i den lokale lovgivning. Dette har betydet, at nogle lande eksempelvis har en ganske udvidet betegnelse for PIE selskaber, mens den for øvrige er indsnævret til minimumskravet. Samtidig er det set i forbindelse med ISA 700 i Storbritannien, at der er indført krav om oplysning af væsentlighedsniveauet, anvendt af revisor under revisionen, i regnskaberne. Dette understreger, at man ikke er uniform i sin tilgang til de regulatoriske krav, og vil således være medvirkende til, at centrale forhold, der implementeres på tværs af grænser, vil stå i forskelligt lys i de respektive lande, da tiltagene skal ses ud af den virkelighed og kontekst, som de enkelte lande befinder sig i.

Det må således antages, at en regnskabsbruger ikke har samme forudsætning for at gennemskue et regnskab revideret i England kontra Polen eller Italien alene ud fra, at de lokale betingelser er medvirkende til at skygge for de centrale forhold implementeret fra kommissionen, men også de facto at det er svært at nå et fælles ståsted i Europa.

Spørgsmålet er så, hvad der er i interessenternes interesse, og hvad der er medvirkende til at give regnskabsbruger det retvisende billede. Er det alene et spørgsmål om cost/benefit i forhold til, om det

⁶¹ Foruden regler omkring revisorers ansættelse i PIE virksomheder

vurderes for dyrt at påtvinge et omfattende regelsæt, som SOX 404 er for børsnoterede selskaber, målt i forhold til det måske beskedne antal brodne kar, som ikke lever op til samfundets forventninger i deres virke med at lede en virksomhed? Eller skal det antages, at den garanti og indsigt det giver, at selskabernes interne kontrolmiljø skal erklæres om af såvel ledelse som revisor, er en medovervejende grund til, at interessenterne har det fornødne beslutningsgrundlag til at kunne træffe deres afgørelser på? Men at det på samme tid også tilvejebringer et værktøj til at kunne måle og bedømme kvaliteten af revisionsudvalget og den centrale ledelse på.

Interessenterne må antages at have interesse i, at de regnskaber, som aflægges, er uden eller med så få fejl som muligt; herved har en undersøgelse omtalt i kapitel 3 belyst, at selskaber, som ikke skulle have en ekstern erklæring af kvaliteten af de interne regnskabskontroller, i højere grad havde fejl i deres regnskaber og måtte oplyse om, at det tidligere aflagte regnskab ikke var retvisende.

Alle disse spørgsmål har dannet fundament for at få erhvervslivets syn herpå, hvilket som omtalt indledningsvis vil ske i form af et struktureret interview. Kristian Koltvedgaard har medvirket i at deltage i interview herom. Kristian evner at repræsentere erhvervslivet ud fra et bred vinkel som følge af sin rolle i Dansk Industri, hvor han er fagleder for moms, revision og regnskab. Ydermere har Kristian en central indsigt i europæiske forhold i forbindelse med sin rolle i BUSINESSEUROPE, hvor han er advokat for det europæiske erhvervsliv i EU-forhold, herunder bl.a. ved høringen af EU-forordningen.

5.4 Semistruktureret interview

Nærværende afsnit vil omhandle afhandlingen interview, men også tilgang og de bagvedliggende overvejelser, som ligger til grund herfor.

5.4.1 Den kvalitative tilgang og årsag for valg af semistruktureret interview

Afhandlingen har valgt at benytte sig af den semistrukturerede interviewmetode til dannelse af primære data. Dette skyldes, at et semistruktureret interview lægger op til en fortolkning af de beskrevne fænomener, hvilket giver mulighed for at opnå indsigt og ny viden på området (Kvale & Brinkmann, 2009).

Samtidig finder afhandlingen, at den kvalitative metode er meget forenelig med det videnskabsteoretiske ståsted, hvor omtalte metode giver et godt grundlag for, at man kan være bevist om sin egen forståelse og

ydmag herfor, men samtidigt have fleksibilitet til, at ny viden og forståelse kan erfares og sammensmeltes i en horisontsammensmeltning.

Steinar Kvale og Svend Brinkmann omtaler et interview som: ⁶² "... en aktiv proces, hvor intervieweren og den interviewede producerer viden gennem deres relation". Dette er essentielt i begrundelse for, at jeg har valgt at lave kvalitative interview. Igennem interviewet søger jeg at opnå viden, der kan være medforklarende til afhandlingens problemstilling og være medvirkende til at udvide vidensniveauet på området.

Kvale og Brinkmann benytter sig af to metaforer til at beskrive, hvilket teoretisk ståsted intervieweren har. De to metaforer er "*intervieweren som minearbejder*" og "*intervieweren som rejsende*", og den underliggende betydning af disse metaforer kan opridses således:

I tilfældet med *intervieweren som minearbejder* beskrives viden som et grundstof, som intervieweren udvinder igennem processen, og anses som en ubetinget størrelse uden subjektive antagelser omkring størrelse eller form. Genstanden kan således behandles og perspektiveres igennem interviewet. (Kvale og Brinkmann 2009 s. 66)

I den anden metaforiske fremstilling om *intervieweren som rejsende* ser intervieweren sig selv som en rejsende, der gennem sin rejse bevæger sig ud i det ukendte med ukendt viden. (Ibid.) I det ukendte fremkommer viden således gennem de samtaler, der foretages med de mennesker, der mødes.

Rejsen vil kunne danne grundlag for en refleksionsproces, der fører den rejsende til nye former for selvindsigt såvel som mulighed for afdækning af tidligere værdier og sædvaner i den rejsendes hjemland (Kvale og Brinkmann 2009 s. 67) Afhandlingen ser interviewprocessen som *en rejse* og i overnævnte situation omtalt.

Her anses viden ikke som en endegyldig, objektiv sandhed eller størrelse, men i højere grad som en samfundsmæssig konstruktion, der fremkommer i interaktionen, interviewer og modparten har med hinanden. Viden er dermed ikke en fast størrelse og kan ændre sig, alt afhængig af de spørgsmål forskeren stiller, samt hvilken kontekst interviewet centrerer omkring.

⁶² (Kvale og Brinkmann, 2009 s. 34)

Kvale og Brinkmann arbejder med 7 hovedtræk i deres værk. Disse hovedtræk er som følger:

Viden er produceret, viden er relationel, viden er samtalebaseret, viden er kontekstuel, viden er sproglig, viden er narrativ, og viden er pragmatisk (Kvale og Brinkmann 2009 s. 72) Heraf vil afhandlingen benævne de essentielle hovedtræk, som vurderes at have størst betydning for afhandlingen:

Viden er produceret. Som tidligere omtalt, anses viden som noget, der opstår i interaktionen mellem interviewer og modpart. Det er i dette samspil, at viden bliver produceret. Viden er altså et produkt, som bliver skabt gennem de spørgsmål og de svar, der fremkommer igennem det kvalitative interview (Kvale og Brinkmann 2008 s. 72). Forfatteren ser ikke nogle problemstillinger forbundet hermed, men opfatter det som en naturlig del af det valgte paradigme for afhandlingen.

Viden er relationel. Dette er en forlængelse af det ovenstående, eftersom når viden er et produkt af relationen og en interaktion mellem intervieweren og interviewpersonen, så vil den nødvendigvis også være relationel. Jeg ser ikke nogen trussel på validiteten eller reliabiliteten i forbindelse med dette punkt, eftersom jeg ikke har nogen personlig relation til interviewpersonen.

Viden er narrativ. Når man laver et kvalitativt interview, dannes der grundlag for, at interviewpersonen skal komme med en fortælling, et såkaldt narrativ. "Interviewet er et vigtigt sted at indhente fortællinger, der informerer os om den menneskelige betydningsverden" (Kvale og Brinkmann 2009 s. 73). Selve interviewprocessen og det underliggende narrativ giver således mulighed for, at man får indsigt i modpartens verdensanskuelse. Afhandlingen finder, at kvaliteten i modparten og dennes kvalifikationer og erfaringer således er essentielt i forhold til at få fuldbyrdig indsigt i problemstillingen.

Den epistemologiske tilgang, de 7 hovedtræk omfatter, vil således være udgangspunkt for interviewet og være evidens for, at det kvalitative interview er videnskab.

5.4.2 Udførelse, reliabilitet, validitet og etik

Forinden udførelsen af interviewet er der arbejdet med udformningen af spørgsmålene for at sikre, at disse havde den fornødne grad af objektivitet, ydmyghed over for emnet, men samtidigt også objektiviteten til, at modparten kan præcisere sit narrativ.

Interviewet blev optaget på en digitaloptager efter forudgående accept af interviewpersonen, og igennem interviewet har jeg forsøgt at forholde mig neutral, åben og ikke forudindtaget omkring spørgsmålenes udformning, men også i forhold til respondentens beskrivelser. I forbindelse med invitationen til interviewet blev afhandlingens overordnede emne og formål kort præciseret, således at interviewpersonen havde mulighed for at kunne danne sig et grundlag for ønsket om deltagelse.

Inden interviewet blev påbegyndt, blev interviewpersonen oplyst om, at interviewet ville blive optaget, men også efterfølgende transskriberet. Selve transskriberingen er foretaget så ordret som muligt ud fra lydoptagelsen.

For at understøtte pålideligheden og konsistensen af interviewpersonens svar, er der i interviewet indarbejdet kontrolspørgsmål, som skal understøtte reliabiliteten. Ydermere har spørgsmålene, som er genstand i interviewet, baseret på det i afhandlingen forudgående afdækkede observationer og resultater præsenteret på en objektiv måde, men samtidigt med essens af rejsen i afhandlingen. Dette vurderes at være medvirkende til at sikre gyldigheden og heraf validiteten.

Afhandlingen finder, at man med forudgående accept af transskribering, oplysning om afhandlingens overordnede emne og formål samt med aftale om interviewpersonens mulighed for review af citationer, at interviewet har foretaget de rettidige og nødvendige tiltag for at reducere etiske problemstillinger og i øvrigt uhensigtsmæssig stimulipåvirkning af respondenterne.

5.4.3 Interview

I nærværende interview har jeg som tidligere nævnt forsøgt at afdække erhvervslivets syn i form af virksomhedens og regnskabsaflæggers rolle på afhandlingen fundne resultater og overordnede problemstilling. Samtidig vil interviewet være medvirkende til dannelsen af ny viden, hvor indsigt i erhvervslivets ønske om transparens omkring de interne regnskabskontroller og den information, der frembringes for regnskabsbrugere, må antages at være medvirkende til at belyse fordele og ulemper omkring yderligere tiltag til reguleringen.

Følgende interviewsvar er i alle tilfælde citater af Kristian Koktvedgaard (herefter KK) og en transskribering findes i bilagsafsnittet, hvortil der henvises.

Asymmetrisk information

I spørgsmålet om, *hvordan du ser asymmetrisk information imellem regnskabsaflægger, revisor og regnskabsbruger er en gældende problemstilling i dag*, var svaret:

"... altså, der er en forventningskløft, men vel også en informationskløft... det vil der vel altid være. Men på nogen punkter er informationskløften vel på vej ned, i takt med der er mere og mere informationsudveksling ikke kun regnskabsmæssigt..."

Svaret belyser meget godt det, der tidligere i afhandlingen er afdækket, men samtidigt også at KK ser denne tendens at være nedadgående og må således vurderes ikke at være af samme signifikans som tidligere grundet øget samfundsmæssig informationsudveksling. KK oplyste yderligere:

"Et godt eksempel er vel, at hvor man tidligere, dengang hvor der ikke var så meget information, sagde "Vi har haft et kanon salg inden for et produkt" Hvis man nu i dag siger det samme, men hvor man kan se på de sociale medier, at alle folk peger det ned... så er der på den måde skabt mere transparens og transparens for investorerne..."

Det bemærkes således, at et øget informationsflow, ikke kun imellem individerne, men også fra virksomhederne til samfundet og interessenterne, vurderes at være medvirkende årsag til reduktion af asymmetrisk information, og at der til dels er en selvregulerende effekt ved, at sociale medier er blevet udbredt så markant som de er.

Hvorledes ser erhvervslivet på et princip kontra regelbaseret tilgang set i lyset af asymmetrisk information?

I spørgsmålet om: *I Europæiske og danske sammenhæng har vi historisk, og har fortsat, en principbaseret tilgang til selskabsledelse og oplysninger om corporate governance. Hvorledes ser du, at dette er i interessenternes interesse? Og hvordan vurderer du, at interessenterne har mulighed for at veje kvalifikationer, risikoprofilen og ikke mindst integriteten hos den centrale ledelse og revisionsudvalg?* Fik jeg følgende svar:

"Først og fremmest vil jeg sige, at vi bakker jo op om en principbaseret tilgang. Erfaringerne viser, at jo flere regler der sættes ned, jo mindre understøtter man... hvad man kan kalde den gode

tænkning, eller i hvert fald det at kunne forholde sig til realia... Dette gælder vel både corporate governance, og det gælder vel også på revisorsiden.

Det udledes af besvarelsen, at man fra erhvervslivets side ser egne kompetencer og integritet til at være i takt med kravene. Dette begrundes med vægtningen i svaret på egen tænkning og subjektivitet i forhold til regler. Det udledes i øvrigt, at KK anser lovgivere for at være decentraliseret i forhold til den virkelighed, de lovgiver om, omend hensigterne er reelle. Der er tale om realia kontra formalia, og herved erfares det:

"... der er også, i hvert fald i al overvejende grad hos selskaberne, et meget stort ønske om at leve op til reglerne og et ønske om at fortælle, hvad det er man gør, og hvordan man gør. Så dermed er der også en øget mulighed for regnskabsbrugerne til at følge med og til at kunne stille spørgsmålstejn ved de ting, som ledelsen oplyser..."

Overstående belyser et aspekt, hvor informanten udtrykker, at man ser den gældende status indenfor lovgivningen til at være passende, hvor byrden ikke overskygger formålet, og hvor indsigten i virksomheden i større grad lægges over på regnskabsbruger igennem spørgsmål til det oplyste af selskaberne.

I medfør at informantens svar stillede jeg følgende spørgsmål ud fra dialogen i samtalen: ... *Grundlæggende vil jeg gerne høre om din holdning til den principbaserede tilgang Europa og Danmark, men samtidigt også om interessenterne har et større grundlæggende ønske?*

Hvortil svaret var:

"Jeg tror ikke, interessenterne har et større ønske til regler. I Danmark og i de virksomheder, jeg taler med, er de meget glade for en principbaseret tilgang. Det giver mulighed for, at man kan tilpasse reglerne til den konkrete virksomhed, sådan så de giver mening i dagligdagen. Problemet hvis man laver regler er, at det ikke er sikkert det passer til den forretningsmodel, som man nu står med i den konkrete tilfælde..."

Det er interessant at bemærke, hvorledes fokus på interessenternes ønske formes omkring selskabernes evne og mulighed for at drive selskabet. Det kan indikere et bias mod, at informanten ser regnskabsbruger som investor eller anden part, som har overvejende fokus på pengestrømme og resultatopgørelsens resultater. Det vurderes dog, at informanten i henhold til dennes position og rolle som repræsentant for erhvervslivet må antages at have til hovedformål at imødesætte disses interesser og synspunkter.

I det følgende er informanten adspurgt om: *Amerikanske studier har forevist, at såvel den centrale ledelse, revisionsudvalg, som de institutionelle regnskabsbrugere ser værdi i, at selskaber skal foretage egenkontrol af deres interne kontroller over den finansielle rapportering og erklære sig herom, samt at den eksterne revisorerklæring omkring samme er medvirkende til at øge kvaliteten, mindske antallet af væsentlige fejl, men samtidigt også tilvejebringer et værktøj for regnskabsbrugere til at vurdere selskabets ledelse og udvalg på, og om nødvendigt at tage de fornødne tiltag og forbehold ud fra. Hvordan vurdere du, at danske børsnoterede selskaber vil være stillet ved lignende tiltag i dansk regi, og er det i interessenternes interesse?*

”Som jeg har forstået SOX reglerne, så har de strammet dem op set i lyset af finanskrisen, men så har de faktisk reduceret kravene igen efterfølgende, fordi de fandt ud af de oprindelig var og gik for langt. Man kan sige, det vi har set i Europa er vel siden 2008, hvor vi indførte revisionsudvalg og andet, hvor vi også indførte, at de skulle vurdere og forholde sig til de interne kontroller, har vi jo fået selvevalueringen i Europa og os i Danmark. Og man kan sige i den sammenhæng, så er revisionsudvalg jo stadigvæk unge på europæisk plan, hvor man har haft en meget længere tradition for det i USA.”

Det kan udledes af besvarelsen, at erhvervslivets manglende tid og erfaring kan have en konneks forbindelse til regnskabsbrugers forståelse og opfattelse af værdien i de tiltag, der er implementeret i dansk og europæisk regi. Herefter kom KK ind på følgende:

”Men samtidigt har du også det forhold, at i USA er det en indskrænket ledelse, hvor direktionen og bestyrelsesformanden ofte er den samme, hvor man i Europa og specielt i Danmark har en tostrengt ledelse, hvor du har en adskillelse imellem direktionen og bestyrelsen, og det skaber en anden måde at forholde sig til tingene på, og jeg mener egentligt allerede i dag er der mulighed for – og en skærpet mulighed for – at forholde sig til, hvordan det interne udøves og fungerer. Det ligger jo allerede i årsregnskabsloven...”

Jeg finder besvarelsen på dette spørgsmål særlig interessant, eftersom det belyser et aspekt omkring uafhængighed, tiltro og de i øvrigt undersøgte teorier i indledningen. Der må dog antages at være en pointe i det fremstillede, at funktionsadskillelse og magtforholdet i den danske model giver en anden måde at anskue tingene på, såvel godt som ondt.

Herefter blev det præciseret, at der findes visse undtagelsesmuligheder til revisionsudvalg, men også at disse i begrænset omfang er reguleret i forhold til, hvad de har og skal lave af faktiske opgaver. Dette er

illustreret i afhandlingens tidligere omtalte tilfælde med OW Bunker, hvilket ledte til følgende kommentar fra KK:

"Altså du kan sige som det første, i forhold til at man kan undgå revisionsudvalg eller ej. I vores stol er det ikke interessant, om man har revisionsudvalg eller ej, men om opgaver bliver udført enten af udvalg eller af den samlede bestyrelse..."

"Kan du finde eksempler, hvor du har en forkert vurdering – ja det kan du godt. Samtidigt kan du vel sige, at du har vel også en revision, som heller ikke har sagt, der er en mismatch i forhold til, hvad der sker internt og til hvad der så bliver offentliggjort?! Så man kan vel sige, at der er flere advarselsslamper eller stoplys, der ikke fungerer."

"Spørgsmålet er, skal man ud fra én sag sige, at det ikke fungerer, eller skal man vende om og sige, at der er en generel forbedring, og der er en løbende forbedring, og det regner vi også med, at der sker fremadrettet. Men hvis man laver et regimeskifte – er det så nødvendigvis et gode?"

"Så hvis man stiller nogle krav, så skal man være vanvittig sikker på, at det er de rigtige krav, du stiller; og sådan som det ligger for øjeblikket med den balance, der er for øjeblikket, mener vi egentlig, at vi har fundet den rigtige balance. Så kan det være, at der skal finjusteres lidt, men vi mener ikke, at der skal grovjusteringer til i forhold til den nuværende balance. Man kan sige, et eller andet sted skal man lade tingene fungere."

Det ses af informantens udtalelser, at der indledningsvis fremhæves et modstridende synspunkt med det forudgående, hvor man tidligere omtalte den tostrengede ledelse som en styrke, så anses et udvalg, som et revisionsudvalg jo er, til ikke at være essentiel i henhold substansen. Parallellen mellem det omtalte og næste punkt, hvorved forkerte vurderinger omtales, fremstår klar, omend tilstedeværelsen af et revisionsudvalg ikke nødvendigvis reducerer eller fjerner risikoen herfor. Det vurderes, at KK ser på tidens ret til at vise sandheden som en elementær vigtighed, forinden der foretages yderligere væsentlige tiltag. Herved må jeg tilkendegive, at vi i Danmark ikke har megen empiri tilgængelig, heller ikke med de nye regler og standarder i form af EU-forordningen og den nye ISA 701. Netop i medfør at ISA 701 havde KK nogle interessante synspunkter:

"I forholdet til interessenternes værdi, så kan man sige, at de på nuværende tidspunkt har gode muligheder for indsigt i selskaberne og ikke mindst ved generalforsamlingen, hvor der er rig mulighed for at få stillet sine spørgsmål og opnå svar... revisor skal have mere åbne kort i sit

arbejde, og det kan vel siges at have en informationsværdi i sig selv qua deres indsigt i selskaberne.”

Jeg finder det interessant, at KK fremhæver generalforsamlingen som et værktøj til at få den indsigt, man tilsigter, men også den informationsværdi, der tillægges revisor. Sidstnævnte er tidligere i afhandlingen påvist at kunne have en værdi for regnskabsbrugerne.

Omkostning i forhold til udbytte

Herefter blev interviewet centreret omkring de økonomiske forhold ved problemstillingen. Dette kom initialt til udtryk i spørgsmålet: *Hvordan ser du omkostningen ved at være omfattet af SOX404 krav for børsnoterede selskaber i Danmark, sammenholdt med de samfundsmæssige omkostninger ved at der aflægges et ikke retvisende regnskab? Ultimativt, muligvis afledt af en uventet konkurs?*

”Spørgsmålet er, vil SOX 404 løse det her? Fjerner du risikoen for konkurser ved at indføre det, det tror jeg ikke? Vil du måske kunne afværge en af sagerne? Ja, men er det her den eneste parameter, som vil være udslagsgivende?... Altså, så spørgsmålet er, er det her det, der vil ændre det? Det tror jeg ikke, for omslutningerne, som jeg har hørt og set i forhold til SOX 404 i forholdet til det overordnede udbytte, der står omkostningerne ikke mål med udbytte.”

Informanten ser således ikke et økonomisk incitament til at indføre en regelbaseret tilgang. Heller ikke i tilfældet hvorved ”en enkel” konkurs kan undgås. Dette er meget sammenfaldende med KK’s tidligere besvarelser omkring omkostningen, dette var blot i medfør af tiden, der skal investeres.

Slutteligt kom interviewet ind på spørgsmålet om: *Hvordan ser du lovgivers rolle i forbindelse med at sikre, at regnskabsbrugerne opnår tilstrækkelig transparens i virksomhedernes risikostyring og revisors arbejde?*

”Jeg synes, at man som lovgiver skal danne de fornødne rammer, så at virksomhederne har handlefrihed og kan fokusere på selskaberne, men også at samfundets interesser bevares. Vi er tilhængere af et principbaseret tilgang, som kan skaleres i forhold til virksomhedernes størrelse og forretningsgrundlag... Vil SOX kunne fange et sort får, sikkert nok, men omkostningen taget i betragtning, så er en principbaseret tilgang at foretrække og giver mest mulig handlefrihed og bedre ressourceanvendelse for selskaberne – ikke mindst den tid der investeres.”

Informanten har et principielt forhold til det regulatoriske område, og hvorledes dette interagerer med selskaberne. Udgangspunktet for KK har været maksimeret nytteværdi af selskabets investerede ressourcer, uagtet om dette relaterer sig til tidsanvendelse eller til den regning, et strammere lovkrav ville medføre.

Delkonklusion

Det er igennem kapitlet set, hvordan den hermeneutiske proces er medvirkende til at tilvejebringe ny information og udvide horisonten og danne grundlag for en ny horisontsammensmeltning. Dette er set ved, hvorledes den indledende sammensmeltning kastede lys på nye spørgsmål omkring det økonomiske aspekt i forhold til øget, tvungen regulering. Samtidigt har dette afsnit været medvirkende til at påpege de facto, at man på europæisk niveau ikke har samme baggrund. Der er kulturelle, økonomiske og samfundsmæssige forskelle, hvilket alt andet lige, vil påvirke kommissionen i deres udarbejdelse af regulatoriske ændringer.

I interviewet med Kristian Koktvedgaard er det set, hvorledes erhvervslivet til dels har et ønske om at oplyse om, hvad man gør og hvorfor. Samtidig vurderes det af informanten, at de nuværende regler i sin nuværende form danner en tilstrækkelig base for selskabernes pligter, men også giver informanterne den fornødne information. Kristian oplyste, at et andet regime ikke nødvendigvis vil være et gode, og under alle omstændigheder skal man være varsom med implementeringen heraf set i forhold til byrden for selskaberne, uagtet om dette gælder økonomiske eller tidsmæssige omkostninger. Der er således klare indikationer for ressourcemæssige ulemper for virksomhederne.

Kapitel 6 – Konklusion

Den menneskelige natur er en størrelse med mange facetter, hvorved forståelse af, og indsigt i, en situation eller begivenhed, ofte afføder en stimuli påvirkning som er medvirkende til individets beslutningstagning. Samtidigt vil manglende forståelse og indsigt også medvirke til en påvirkning, nogle gang i form af en forventningsdannelse hvor den manglende forståelse af et fænomen bevirker, at individet danner sin egen opfattelse af tingenes sammenhørighed, uagtet om dette har hold i virkeligheden. Det spektrum der er imellem forståelse og ikke forståelse danner grundlag for menneskelig adfærd, og er i høj grad medvirkende til, at de individer som forstår dette spektrum kan vælge at udnytte denne viden til egen vinding og formål. Herved dannes der grundlag for usikkerhed, ikke mindst når den samfundsmæssige udvikling og debat belærer den almene omkring denne problemstilling.

Mennesket som individ er risikoavers, hvor der ønskes størst muligt afkast eller nytte, til mindst mulige risiko. Herved skabes behovet for et uafhængigt organ som kan medvirke til at mindske dette spektrum og danne en basis forståelse af situationen aktørerne imellem. Dette er sket i medfør af offentlighedens tillidsrepræsentant, en såkaldt revisor.

Jeg har igennem afhandlingen sammenkoblet forbindelsen mellem behovet for en revisor og de facto, at usikkerhed og imperfekt information er inter-relateret. Jeg kan ud fra det udførte arbejde konkludere at samfundet har indrettet sig på en måde, hvor der er opmærksomhed omkring problemstillingen og hvor lovgiverne i omfattende grad har nedfældet regler, standarder, skikke og praksis for, at være medvirkende til at begrænse usikkerheden og danne et minimums niveau for forståelse af en virksomhed eller dennes regnskab. Samfundet ser således fordele ved, at regnskabsbruger får indsigt.

Jeg kan konkludere at problemstillingen og fænomenet om usikkerhed ikke er isoleret til Danmark, eller sågar Europa, men er en international problematik. En problematik der er søgt løst på forskellige måder, men hvor yderpolerne til stadighed ses nærme sig hinanden. På europæisk plan kan det konkluderes at man til stadighed har øget kravene til såvel virksomhederne som revisorer. I kontrasten hertil har USA lempet reglerne og øget fokuseringen på størrelsen af de virksomheder som skal være omfattet af Sarbanes-Oxley Act.

Det kan konkluderes og fremstår uomtvisteligt, at øgede krav medvirker til større indsigt og mindsker usikkerheden, der ses klare fordele i et øget informationsniveau. Dette er belyst af studier i USA såvel som Europa, hvor det der antages at være et uafhængigt organ, revisor, har en central rolle i tilvejebringelse af denne indsigt, og hvor indsigten i al overvejende grad har værdi for de institutionelle regnskabsbrugere.

Samtidigt må det konkluderes at denne kontrol af selskaberne og igennem de oplysningskrav revisor er omfattet af, har en påvirkning på selskabernes centrale ledelse og deres integritet overfor deres interessenter. Sidste nævnte ses ved omfanget af fejlfyldte regnskaber reduceres når denne kontrol er intakt.

Det konkluderes at man i Danmark og Europa har en ganske anden tilgang til de regulatoriske krav for virksomhederne end hvad der er tilfældet i USA. Dette skyldes i høj grad at Europa ikke er en uniform størrelse, men er en symbiose af forskellige kulturer, som har forskellige værdigrundlag, og ikke har samme samfundsmæssige udvikling. Kommissionen er således nødsaget til at respektere dette når nye tiltag udarbejdes da det ellers vil være besværligt at implementere på tværs af EU, og den tilønskede effekt vil være svært opnåelig. Samtidigt må det konkluderes, at de forskellige organer og paradigmer lader sig inspirere af hinanden, om end et fælles ståsted ikke er opnået. Det kan konkluderes at man i dansk regi er hurtige til at implementere lovforslag fra EU og at man sigter mod at være et forbillede. Dette gør sig gældende både i form af den hastighed hvorved direktivændringer bliver implementeret, men også af det arbejde der laves på national plan uanfægtet af europæiske krav. Netop det faktum at Danmark er hurtige til at implementere ændringer og selv tager teten på en række områder bevirker, at erhvervslivet ser den nuværende situation med intern kontrol som værende tilstrækkelig omfangsfuld og tilvejebringer den fornødne indsigt for regnskabsbruger.

Det konkluderes således at revisors virke er medvirkende til reduktion af imperfekt information, og tilvejebringelse af et retvisende regnskab. Det er ydermere påvist at regnskabsbruger ser fordele i en uafhængig revisors arbejde. I dansk regi er det i al overvejende grad den øverste ledelsesorgan som stadfæster det normative niveau for intern regnskabskontrol. Denne stadfæstelse efterleves af den daglige ledelse og holdes i skak af et revisionsudvalg for børsnoterede virksomheder.

Afhandlingens egen tilvejebragte empiri har et entydigt signal – at omkostningen forbundet med øget regulering må anses som en ulempe. Dette begrundes med, at ressource anvendelse skal stå i kontrast til selskabets formål og forretningsgrundlag, uanset om der er tale om tid eller penge. En formalistisk tilgang, en såkaldt ”check and comply” tilgang hvor realia bliver druknet i formalia, er uønskeligt fra erhvervslivets synspunkt.

Samtidigt må det konkluderes ud fra afhandlingens undersøgte, at der i ringe grad er interesse for problemstillingen blandt selskaberne. De institutionelle regnskabsbruger har ikke ønsket at belyse eller berøre genstandsfeltet, om fordele og ulemper ved at en revisor erklære sig om kvaliteten af de interne regnskabskontroller. Dette er set ved den manglende interesse for deltagelse i nærværende afhandling, uagtet om viklen var rollen som regnskabsaflægger, eller som institutionel regnskabsbruger. Det

konkluderes på denne baggrund, at erhvervslivet ser den nuværende regulering for værende passende, og at samfundet mangler empirisk grundlag, førend overvejelser om yderligere tiltag kan begrundes.

Nærværende afhandling finder således, at spørgsmålet om; *”I hvilken grad står fordele og ulemper ved at revisor erklære sig om kvaliteten af de interne regnskabskontroller mål med interessenternes udbytte og ønske om indsigt”* som et spørgsmål om tid.

Empirien fra dem der i dag er underlagt sådanne krav har indikeret en tydelig nytteværdi heri, såvel selskaberne som interessenterne. Samtidigt har samfundet en interesse i, at der aflægges færre regnskaber med fejlinformation, da dette rammer alle parter og har en samfundsmæssig omkostning. Det må konkluderes, at en fælles europæisk tilgang til emnet er vanskeligt, grundet at medlemslandenes diversificerede historik og samfundsmæssige struktur.

Fordelene set fra udlandet er klare, hvorved regnskabsbrugerne er bedre stillede i deres beslutningsproces, og er tilvejebragt med et måleværktøj for vurdering af selskabernes ledelse og udvalg. Afhandlingen har modstridende belyst, at der kan der stilles spørgsmålstejn ved, om omkostningen forbundet med et SOX 404 lignende tiltag er i samfundets interesse. Det er uomtvisteligt, at regnskabsbruger ønsker størst muligt indsigt, men står øget krav, mål med omkostningen? Sandheden skal findes i selskabernes størrelse, den samfundsmæssige påvirkninger og hvilken sammenfald der er med interessenterne. De opnående svar har indikeret, at erhvervslivet ikke ser behov for, eller fordele som overstiger ulemperne ved, at der implementeres yderligere på nuværende tidspunkt.

Det må således konkluderes, at ulemperne ved at revisor erklærer sig om kvaliteten af de interne regnskabskontroller ikke står mål med interessenternes udbytte og ønske om indsigt, og at disse ulemper overstiger fordelene.

I Danmark har vi nogle få, men ganske betydelige selskaber som vægter meget i samfundet og for nationaløkonomien. Dette, kombineret med de forudgående observationer medvirker til, at afhandlingen anbefaler at der foretages en undersøgelse af en graduering af PIE definitionen. Således at det afklares om interessenterne er oplyst behørigt på alle niveauer, og til enhver tid er stillet med en passende indsigt og informationsniveau. Afhandlingen finder at der bør være forskel på en PIE (lille) og PIE (stor) selskaber og de regulatoriske krav disse er omfattede af.

Afhandlingen anbefaler at det undersøges, hvilke implikationer aflæggelse af regnskaber som ikke er retvisende har for samfundet, samt hvad den samfundsmæssige omkostning er ved at en konkurs skulle

indtræffe blandt de største selskaber i Danmark. En sådan analyse vil afdække hvorvidt omkostningen for yderligere regulering står mål med den samfundsmæssige interesse, og vil danne grundlag for dialog omkring samfundets uafhængighed af selskaberne og vil belyse, om der er grundlag for yderligere tiltag forinden samfundet bliver berørt i praksis.

Perspektivering

Igennem afhandlingen er der erfaret uforventende resultater og observationer, hvilket har bevirket at jeg har fundet interessante perspektiver på emnet. Herved er følgende spørgsmål opstået som kunne være interessant at undersøge:

- Er sociale medier medvirkende til at reducere revisors formål? Jeg finder det interessant at undersøge, hvorvidt tilgængelig information på sociale medier og et øget informations flow er medvirkende til at reducere asymmetrisk information, og ultimativt, behovet for yderligere indsigt i selskaberne end hvad der lovmæssigt er påkrævet i dag.
- Er de store danske virksomheder påvirket af eksterne markeds kræfter i et sådan omfang, at dansk lovgivning bliver en formalistisk øvelse fremfor en værdiskabende proces? Og hvem er de sande interessenter?
- I hvilken grad spiller generalforsamlingen en reel rolle i regnskabsbrugers indsigt i selskaberne?
- Er der grundlag for en modificeret SOX 404 tilgang på europæisk plan? Herved ser jeg en spændende vinkel på kommunikerede KAM forhold, og hvorvidt revisor bør erklærer sig om kvaliteten af de interne regnskabskontroller på disse KAM områder eller oplyser om mangel på samme.
- I lyset af flere industriers præference for notering i USA, herunder medicinal og shipping industrien finder jeg det interessant at undersøge, hvorvidt US-SOX er medvirkende til, at det er nemmere at rejse kapital i USA, og om selskaberne ser omkostningen ved US-SOX stå mål med udbyttet.

Besvarelse af overstående vil kunne bidrage til yderligere viden omkring afhandlingens problemfelt, og er i sig selv særdeles spændende emner som jeg finder interessant at belyse.

Litteraturliste

- Akerlof, G. A. (1970). *The market for 'lemons': Quality uncertainty and the market mechanism*.
- Business.dk, (2015), *deloitte-bossens-skrækszenarie*.
- (2014), *Rystet OW-formand: Min værste oplevelse i 35 år*.
- (2010), *Asger Jensby*.
- Bøg, K.C. & Kiertzner, L. (2007), *Professionsetik for revisorer*, København.
- Corporategovernance.dk, (2014), *Anbefalinger for god selskabsledelse*.
- Costello, A. & Wittenberg-Moerman, R. - The University of Chicago Booth School of Business (2010), *The impact of financial reporting quality on debt contracting: Evidence from internal control weakness reports*.
- Coates, J. & Srinivasan, S. - Harvard Business School (2014), *SOX after Ten Years: A Multidisciplinary Review*.
- Eur-lex.europa.eu (2010), *Revisionspolitik: Læren af krisen*.
- Elm-Larsen, R. (2013), *Revision 2013/14, Materialesamling, Cand. Merc. Aud., 2013 / 2014*, Copenhagen Business School
- Erhvervsstyrelsen.dk (2013), *om modernisering af selskabsretten og forbedret virksomhedsledelse i Den Europæiske Union - vejen frem*.
- Finans.dk, (2016), *Revisorer betaler kæmpeerstatning til konkursbo efter IT Factory*.
- FSR.dk, (2014), *Internationale standarder om kvalitetsstyring og revision 2009 - 20xx*.
- GAO (2013), *INTERNAL CONTROLS SEC Should Consider Requiring Companies to Disclose Whether They Obtained an Auditor Attestation*.
- Gimsing K. & Jepsen C. - FSR, (2010), *Revisionsbranchen under lup*.
- Haraszuk, A. - Revision & Regnskabsvæsen nr. 5 (2013), *Revisionsudvalg i ledelsesmæssig perspektiv*.
- IAASB (2013), *Reporting on Audited Financial Statements: proposed new And Revised international Standards on Auditing (ISAs)*
- Johnstone, K., Li, C. & Rupley, K. (2010), *Changes in Corporate Governance Associated with the Revelation of Internal Control Material Weaknesses and their Subsequent Remediation*.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009), *Interview – Introduktion til et håndværk*., Hans Reitzels Forlag.
- Köhler, A., Ratzinger-sakel, N. & Theis, J. (2016), *The Effects of Key Audit Matters on the Auditor's Report's Communicative Value: Experimental Evidence from Investment Professionals and Non-Professional Investors*.
- Taylor, H. - The Harris Poll, (2002), *Big Majority Believes Tough New Laws Are Needed to Address Corporate Fraud; Modest Majority at Least Somewhat Confident that President Will Support Such Laws*.

SEC (2009), *Study of the Sarbanes-Oxley Act of 2002 Section 404 Internal Control over Financial Reporting Requirements*.

Bilag

Bilag 1 – Udført arbejde med tilvejebringelse af interviews.

I forbindelse med afhandlingen har jeg forsøgt at skabe indsigt i, hvordan de institutionelle regnskabsbrugers vægter fordele og ulemper ved at revisor erklære sig om kvaliteten af de interne regnskabskontroller.

I forbindelse herved har jeg rettet henvendelse til virksomheder og personer som enten 1.) arbejder med selskaber som er omfattet af SOX 404. Eller som 2.) analysere selskaber, yder ydelser indenfor corporate finance eller som selv aflægger regnskab med erklæring i henhold til SOX 404. Eller slutteligt 3.) Kan berette om værdien i ledelsesberetningen og de øvrige bestanddele af et regnskab, og hvorledes dette vægtes i forbindelse med beslutningsprocessen.

Herved har afhandlingen rettet henvendelse til følgende:

Danske bank, Nordea, Nykredit, Saxobank, PKA, PFA, LD, ATP, Dansk skibskredit, Novo Nordisk, Novasol, SEED Capital og brancheforeningen, DVCA. Afhandlingen har endvidere rettet kontakt til Kristian Koktvedgaard, Lars Seir Christensen og Lars Tvede.

Tilgangen for henvendelse har været pr. telefon når dette har været muligt, i form af offentlige telefonnumre, men ellers har henvendelserne været rettet pr. mail ud fra kontaktoplysninger på selskabernes hjemmeside. For de 2 private investorer er der rettet henvendelse over Facebook.

I tilfældet med bankerne, og for Novo Nordisk, har der været tilføjet flere ansatte på mailen, for at ramme bredt indenfor virksomhederne, og grundet, at de har forskellige afdelinger med forskelligt fokus.

Som det oplyses af afhandlingen er det ikke lykkedes at få et interview i stand med nogle af overstående undertaget Kristian Koktvedgaard. I de tilfælde hvor jeg ikke har modtaget svar på min initiale henvendelse, er der sendt en venlig påmindelse pr. mail, og i de situationen hvor beskaffenheden tillader det, har jeg benyttet mig af personlige kontakter, i form af tidligere kollegaer som er ansat i overstående virksomheder, til at påminde om min henvendelse.

Jeg har ydermere rettet kontakt til tidligere kollegaer i Nordea som følge af mit tidligere job i banken med henblik på, at få et interview i stand.

I alle tilfælde har dette ikke resulteret i et interview. Enkelte selskaber og Lars Tvede, har rettet kontakt og oplyst om, at man ikke ønskede at deltage, hvor der for øvrige selskaber ikke har været respons.

Ved mailforespørgsel har template været som følger (i anonymiseret tilstand), med enkelte ændringer baseret på selskabets situation og vinkel på emnet:

Kære X,Y ,

Jeg fandt jeres kontakt oplysninger igennem XX IR siden, og håber at det er OK at jeg stiller min henvendelse til jer her.

Mit navn er Tony Mouridsen, jeg er Cand. Merc. Aud studerende, og jeg er ved at færdiggøre min afhandling på kandidatstudiet på CBS i København.

I denne sammenhæng vil jeg forhøre mig om I kunne være interesseret i, at deltage i min afhandling som omhandler regnskabsbrugers interesse i, at den eksterne revisor udtrykker en konklusion omkring effektiviteten af de interne regnskabskontroller hos regnskabsaf lægger.

Jeg ønsker igennem min afhandling at afdække, om regnskabsbrugeren ser et behov for/ værdi i, at den eksterne revisor udtrykker en konklusion omkring overstående. Herved vil jeg gerne have jeres syn på sagen da XX er en spændende virksomhed grundet jeres XX, hvorved i både har jeres egen vinkel på sagen ved at skulle leve op til SOX 404, men samtidigt kan berette om regnskabsbrugernes spørgsmål til jer.

Udgangspunktet vil være et semistruktureret interview, hvorved jeg har nogle spørgsmål ud fra empiriske undersøgelser af effekterne ved U.S Sarbanes-Oxley Act her 14 år efter implementering, Euro-SOX, Grønbogen og den nuværende tilstand i Danmark i henhold til revisors konklusion på et revideret regnskab. Jeg forventer interviewet vil have en varighed af 20 – 30 minutter

Som profil er jeg ansat revisor hos Deloitte i over 4 år, og reviderer primært store internationale virksomheder med US notering (PCAOB revisioner) Herved ser jeg en spændende vinkel på den nuværende danske revisorpåtegning, og den mulige forventningskløft til regnskabsbrugere af børsnoterede virksomheder i Danmark.

Jeg håber meget at i har lyst til at deltage, og se meget frem til at høre fra jer.

Med venlig hilsen

Tony Mouridsen
Senior | Audit
Deloitte
Weidekampsgade 6, 2300 København S, Danmark
Postadresse: Postboks 1600, 0900 København C, Danmark
Mobil: +45 23 98 10 41
tmouridsen@deloitte.dk | www.deloitte.dk

Deloitte.

[Tilmeld dig Deloitte Update](#) – din kilde til aktuel faglig viden

Det vurderes således, at jeg har udført et omfattende stykke arbejde i håbet om, at tilvejebringe yderligere interviews til afhandlingen.

Bilag 2 – Transskribering af interview

T: Interviewer (Tony Mouridsen)

K: Interviewpersonen (Kristian Koktvedgaard)

T: Hvordan du ser asymmetrisk information imellem regnskabsaf lægger, revisor og regnskabsbruger er en gældende problemstilling i dag?

K: Øh'm. altså, der er en forventningskløft men vel også en informationskløft... Det vil der vel altid være. Men på nogen punkter er informationskløften vel på vej ned, i takt med der er mere og mere informationsudveksling ikke kun regnskabsmæssigt, men generelt

T: Ja?

K: Et godt eksempel er vel, at hvor man tidligere dengang hvor der ikke var så meget information sagde "Vi har haft et kanon salg inden for et produkt" Hvis man nu i dag siger det samme, men hvor man kan se på de sociale medier at alle folk peger det ned og returnere varerne.

T: Ja?

K: Så er der på den måde skabt mere transparens og transparens for investorerne, ik?

T: Så du vil sige, at sociale medier og det generelle informations flow der er i hverdagen og for virksomhederne, er medvirkende til, at interessenterne får reduceret kløften og skab transparens?

K: Ja, i hvert fald på informationssiden.

T: I Europæisk og dansk sammenhæng har vi historisk, og har fortsat, en principbaseret tilgang til selskabsledelse og oplysninger om corporate governance. Hvorledes ser du, at dette er i interessenternes interesse? Og hvordan vurderer du, at interessenterne har mulighed for at veje kvalifikationer, risikoprofilen og ikke mindst integriteten hos den centrale ledelse og revisionsudvalg?

K: Først og fremmest vil jeg sige, at vi bakker jo op om en principbaseret tilgang. Erfaringerne viser at jo flere regler der sættes ned, jo mindre understøtter man, Øh'm, hvad kan man kalde den gode tænkning, eller i hvert fald det at kunne forholde sig til realia. Det bliver i højere grad øvelse i at forholde sig til formalia. Dette gælder vel både corporate governance, det gælder vel også på revisor siden. Øh'm, man kan sige der er nødt til transparens og der er også, i hvert fald i al overvejende grad hos selskaberne, et meget stort ønske om, at leve op til reglerne og et ønske om at fortælle hvad det er man gør og hvordan man gør. Så dermed er der også en øget mulighed for regnskabsbrugerne til at følge med, og til at kunne stille spørgsmålstejn ved de ting som ledelsen oplyser. Så det går i den rigtige retning hvis det var det der var spørgsmålet?

T: Ja det var det. Grundlæggende ville jeg gerne høre om din holdning til den principbaseret tilgang Europa og Danmark, men samtidigt også om interessenterne har et større grundlæggende ønske?

K: Jeg tror ikke interessenterne har et større ønske til regler. I Danmark og i de virksomheder jeg taler med, er de meget glade for en principbaseret tilgang. Det giver mulighed for at man kan tilpasse reglerne til den konkrete virksomhed, sådan så de giver mening i dagligdagen. Problemet hvis man laver regler er, at det ikke er sikkert det passer til den forretningsmodel som man nu står med i den konkrete tilfælde, og det bliver nogen gang en højere en øvelse i at følge reglerne formelt... de formelle regler, end faktisk at opnå det som er det reelle ønske.

T: Amerikanske studier har forevist, at såvel den centrale ledelse, revisionsudvalg, som de institutionelle regnskabsbrugere ser værdi i, at selskaber skal foretage egenkontrol af deres interne kontroller over den finansielle rapportering og erklære sig herom, samt at den eksterne revisorerklæring omkring samme er medvirkende til at øge kvaliteten, mindske antallet af væsentlige fejl, men samtidigt også tilvejebringer et værktøj for regnskabsbrugerne at vurdere selskabets ledelse og udvalg på, og om nødvendigt, at tage de

fornødne tiltag og forbehold ud fra. Hvordan vurdere du, at danske børsnoterede selskaber vil være stillet ved lignende tiltag i dansk regi, og er det i interessenternes interesse?

K: Som jeg har forstået SOX reglerne så har de strammet dem op i lyset af finanskrisen, men så har de faktisk reduceret kravene igen efterfølgende, fordi de fandt ud af de oprindelig var, og gik for langt. Man kan sige det vi har set i Europa er vel, siden 2008 hvor vi indførte revisionsudvalg og andet, hvor vi også indførte, at de skulle vurdere og forholde sig til de interne kontroller har vi jo fået selvevalueringen i Europa og os i Danmark. Og man kan sige i den sammenhæng så er revisionsudvalg jo stadigvæk unge på europæisk plan, hvor man har haft en meget længere tradition for det i USA. Men samtidigt har du os det forhold, at i USA er det en indskrænket ledelse hvor direktionen og bestyrelsesformanden ofte er den samme, hvor man i Europa og specielt i Danmark har en 2 strenget ledelse, hvor du har en adskillelse imellem direktionen og bestyrelsen, og det skaber en anden måde at forholde sig til tingene på, og jeg mener egentligt allerede i dag er der mulighed for, og en skærpet mulighed for, at forholde sig til hvordan det interne udøves og fungere. Det ligger jo allerede i årsregnskabsloven at revisionsudvalget er forpligtet til det.

T: Man kan sige at der er visse undtagelsesmuligheder så man kan undgå hele princippet om revisionsudvalget, men samtidigt er lovgivningen meget åben omkring revisionsudvalgets opgaver – der er nogle generelle betragtninger omkring deres opgaver. Så jeg synes der lægges meget over til integriteten og den risikoprofil man har, og samtidigt så leder det mig hen til OW bunker sagen, hvor bestyrelsesformanden åbenlyst efterfølgende havde meddelt, at man synes man havde et passende risikostyringssystem og samtidigt virker det som, at der er en mismatch imellem formandens egen indsigt og så den faktiske virkelighed i selskabet?

K: Altså du kan sige som det første, i forhold til at man kan undgå revisionsudvalg eller ej. I vores stol er det ikke interessant om man har revisionsudvalg eller ej, men om opgaver bliver udført enten af udvalg eller af den samlede bestyrelse. Der er en række børsnoterede inden for danske målestok hvor man kan sige, med al respekt, så er det ikke en stor virksomhed. Giver det mening at have et decideret revisionsudvalg, eller giver det bedre mening at hele bestyrelsen som sådan også kan få nogle af de ting ind under huden?!

Kan du finde eksempler hvor du har en forkert vurdering – ja det kan du godt. Samtidigt kan du vel sige, at du har vel også en revision som der heller ikke har sagt der er en mismatch i forhold til, hvad der sker internt og til hvad der så bliver offentliggjort?! Så man kan vel sige at der er flere advarselsslamper eller stoplys der ikke fungerede.

Spørgsmålet er, skal man ud fra en sag sige, at det ikke fungerer eller skal man vende om og sige, at der er en generel forbedring og der er en løbende forbedring og det regner vi også med at der sker fremadrettet. Men hvis man laver et regimeskifte – er det så nødvendigvis en gode?

Det der er min bekymring er, hvor meget tid skal man på forhånd kræve så at sige, enten i oplysning eller andet, i forhold til det som egentlig er hovedformålet, nemlig det at de skal drive en virksomhed og de skal jo også have nogle strategiske drøftelser og andet. Så hvis man stiller nogle krav, så skal man være vanvittig sikker på, at det er de rigtige krav du stiller, og sådan som det ligger for øjeblikket med den balance der er for øjeblikket mener vi egentlig, at vi har fundet den rigtige balance. Så kan det være at der skal finjusteres lidt, men vi mener ikke at der skal grov justeringer til i forhold til den nuværende balance. Man kan sige, et eller andet sted skal man lade tingene fungerer.

T: Hvordan ser du omkostningen ved at være omfattet af SOX404 krav for børsnoterede selskaber i Danmark, sammenholdt med de samfundsmæssige omkostninger ved at der aflægges et ikke retvisende regnskab? Ultimativt, muligvis afledt i en uforventet konkurs?

K: Spørgsmålet er, vil SOX 404 løse det her? Fjerner du risikoen for konkurser ved at indføre det, det tror jeg ikke? Vil du måske kunne afværge en af sagerne? Ja, men er det her den eneste parametre som vil være udslagsgivende? Eller skulle du i virkeligheden også, som vi også har set nogle andre steder nu, at det er fordi der mangler professionel skepsis hos den eksterne bedømmer, altså revisor?! Er det fordi du ikke har den nødvendige robusthed internt i organisationen? Der er jo et krav med en whistleblower-ordning intern i organisationen. Altså, så spørgsmålet er, er det her det der vil ændre det? Det tror jeg ikke for omslutningerne som jeg har hørt og set, i forhold til SOX 404 i forholdet til det overordnede udbytte, der står omkostningerne ikke mål med udbytte.

Det er den kendelse man er nået til USA hvor man er begyndt at bakke på det...

T: I forbindelse med implementeringen af Grønbogen og den nye revisorpåtegning for PIE virksomheder (ISA 701) har der af høringsvarene været et grundlæggende ønske om mere indsigt i revisors arbejde, samt at mindske forventningskløften. Vurderer du, at oplysninger om centrale revisionsforhold (key audit matters) og behandlingen heraf fra revisor, er dækkende i forhold til asymmetrisk information og interessenterne grundlæggende ønske?

K: Jeg synes generelt at key audit matters er et udtryk for, at nogle af de regnskaber som er underskrevet igennem krisen, ikke har stået mål med standarderne og har fremstået mangelfulde. ISA 701 mener jeg er et udtryk for, at der ønskes mere transparens i de centrale forhold revisor arbejder med under revisionen. I forholdet til interessenterne værdi, så kan man sige at de på nuværende tidspunkt har gode muligheder for indsigt i selskaberne og ikke mindst ved generalforsamlingen, hvor der er rig mulighed for at få stillet sine spørgsmål og opnå svar. Det er endnu for tidligt at vurdere om key audit matters har ramt sømmet, men det er medvirkende til at revisor skal have mere åbne kort i sit arbejde, og det kan vel siges at have en informationsværdi i sig selv qua deres indsigt i selskaberne.

T: Der er en sammenkobling mellem transparens, god virksomhedsledelse, risikoprofil, integritet og så i forhold til, hvordan man faktisk drifter selskabet. Her er spørgsmålet så, hvordan synes du Europa er gået til det nu har man set hvordan US er gået til det og de har været meget omfattende i regelsættet. Synes du det er tilpas nu om dage, synes du effekterne ud fra Euro-SOX har været tilstrækkeligt ud fra hvordan resultaterne har været?

K: Jeg synes generelt vi har gjort tilstrækkeligt på nuværende tidspunkt, specielt også med de nye revisorregler der er indført og andet, mener jeg, at vi nu skal give selskaberne mulighed for at lade det her synke ned.

T: Hvordan ser du lovgivers rolle i forbindelse med at sikre regnskabsbrugerne opnår tilstrækkelig transparens i virksomhedernes risikostyring og revisors arbejde?

K: Jeg synes at man som lovgiver skal danne de fornødne rammer så at virksomhederne har handlefrihed og kan fokusere på selskaberne, men også at samfundets interesser bevares. Vi er tilhængere af et principbaseret tilgang som kan skaleres i forhold til virksomhedernes størrelse og forretningsgrundlag, og i kontrasten til SOX, så mener jeg at omkostningen herved overskygger værdien for selskaberne. Vil SOX kunne fange et sort får, sikkert nok, men omkostningen taget i betragtning så er en principbaseret tilgang at foretrække, og give mest mulig handlefrihed og bedre ressource anvendelse for selskaberne ikke mindst den tid der investeres.